

Komisyunun 2019-2020 Türkiye Raporlarına İlişkin

19 Mayıs 2021 tarihli Avrupa Parlamentosu Kararı (2019/2176 (INI))

Avrupa Parlamentosu,

- 6 Ekim 2020 tarihli AB Genişleme Politikasına ilişkin Komisyon Tebliği'ni (COM (2020) 0660) ve beraberindeki Türkiye 2020 Raporu'nu (SWD (2020) 0355) dikkate alarak,
- Türkiye'nin 3 Ekim 2005 tarihli müzakere çerçevesini ve diğer aday ülkeler için de geçerli olduğu üzere, Türkiye'nin AB'ye katılımının Kopenhag kriterlerine tam uyumuna ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (Raporda "Kıbrıs Cumhuriyeti" olarak geçmektedir) de dâhil olmak üzere tüm AB üye ülkeleriyle ilişkilerini normalleştirilmesine bağlı olduğunu dikkate alarak,
- 29 Mayıs 2019 tarihli AB Genişleme Politikası'na ilişkin Komisyon Tebliği'ni (COM (2020) 0660) ve beraberindeki Türkiye 2019 Raporu'nu (SWD (2020) 0355) dikkate alarak,
- 5 Şubat 2020 tarihli 'Katılım sürecinin iyileştirilmesi - Batı Balkanlar için güvenilir bir AB perspektifi' başlıklı Komisyon tebliğini (COM (2020) 0057) dikkate alarak,
- Türkiye tarafından 29 Temmuz 2005 tarihinde açıklanan 1963 Ankara Anlaşması'nı Tüm AB Üyelerine Genişleten Uyum Protokolü hakkında açıklanan Deklarasyonu takiben Avrupa Topluluğu ve Üye Devletleri tarafından açıklanan ve tüm Üye Devletlerin tanınmasını katılım müzakerelerinin zaruri bir parçası olduğunu belirten hüküm içeren 21 Eylül 2005 tarihli Deklarasyonu, Türkiye'nin tüm Üye Devletlerle ilişkilerini normalleştirilmesi ihtiyacını ve ulaştırma araçlarına ilişkin kısıtlamaları da içerecek şekilde malların serbest dolaşımının önündeki engelleri kaldıracak şekilde Ankara Anlaşması'nı Tüm Üye Devletlere Genişleten Ek Protokol'ün önyargısız ve ayırım gözetmeksizin uygulanmasını dikkate alarak,
- İmzacıların taraf oldukları Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) nihai kararlarına her durumda riayet etmesi gerektiğini belirten Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 46'ncı Maddesi ve bu durumda Türkiye'nin AİHM dâhil Avrupa mahkemelerinin tüm kararlarını uygulaması yükümlülüğünü dikkate alarak,
- Genişleme ve istikrar ve ortaklık sürecine ilişkin 26 Haziran 2018 ve 18 Haziran 2019 tarihli Zirve Sonuç Bildirgeleri'ni, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki yasa dışı sondaj faaliyetlerine ilişkin 15 Temmuz ve 14 Ekim 2019 tarihli Zirve Sonuç Bildirgeleri'ni, 12 Aralık 2019, 1-2 ve 15-16 Ekim 2020 AB Zirvesi Sonuç Bildirgeleri'ni, AB dışişleri bakanlarının Doğu Akdeniz'deki duruma ilişkin 15 Mayıs 2020 tarihli açıklamasını ve 14 Ağustos 2020 tarihli videokonferanslarını, 27-28 Ağustos 2020'de Gymnich'teki AB dışişleri bakanlarının gayri resmi toplantısının sonuçlarını ve daha önceki tüm ilgili Konsey ve AB Zirvesi sonuçlarını dikkate alarak,
- UNESCO'nun 10 Temmuz 2020 tarihli Ayasofya açıklamasını dikkate alarak,
- AB-Türkiye siyasi, ekonomik ve ticari ilişkilerinin gidişatına ilişkin 22 Mart 2021 tarihli, Komisyon ve Birlik Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi'nin ortak tebliğini (JOIN (2021) 0008) dikkate alarak,

- Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri'nin 1-5 Temmuz 2019 tarihlerinde Türkiye'yi ziyaretine müteakip yayımladığı 19 Şubat 2020 tarihli raporunu dikkate alarak,
 - 550 (1984) ve 789 (1992) sayılı kararlar da dâhil olmak üzere, BM Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs hakkındaki ilgili kararlarını dikkate alarak,
 - 18 Mart 2016 tarihli AB-Türkiye Bildirisi'ni dikkate alarak,
 - Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı'na ilişkin Dördüncü Yıllık Rapor hakkındaki 30 Nisan 2020 tarihli Komisyon tebliğini (COM (2020) 0162) dikkate alarak,
 - Sınır Tanımayan Gazeteciler tarafından yayımlanan, Türkiye'nin 180 ülke arasında 154'üncü sırada yer aldığı 2020 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi ve Bertelsmann Dönüşüm Endeksi Türkiye Ülke Raporu 2020'yi dikkate alarak,
 - Ermeni Soykırımı iddialarına ilişkin 15 Nisan 2015 tarihli kararını dikkate alarak,
 - Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu'nun, 21 Ocak 2017 tarihinde TBMM tarafından kabul edilen ve 16 Nisan 2017'de referanduma sunulan anayasa değişiklikleri hakkındaki 11 Mart 2017 tarihli kararı; OHAL KHK'larında yer alan basın özgürlüğü ile ilgili tedbirler ile sulh ceza hâkimliklerinin görev, yetki ve işleyişine ilişkin son tedbirler hakkındaki kararı; Türkiye'deki yerel demokrasinin uygulanmasına ilişkin endişe verici nitelikte olan 1 Eylül 2016 tarihli 674 Sayılı OHAL KHK'sı hükümlerine ilişkin 6-7 Ekim 2017 tarihli kararı; 15 Temmuz 2016 tarihindeki başarısız darbe teşebbüsünün ardından kabul edilen 667-676 Sayılı OHAL KHK'larına ilişkin 9-10 Aralık 2016 tarihli kararı; ve meclis dokunulmazlığına ilişkin Anayasa'nın 83'üncü Maddesi'nin ikinci fıkrasının askıya alınmasına ilişkin 14-15 Ekim 2016 tarihli kararlarını dikkate alarak,
 - Komisyonun 13 Mart 2019 tarihli 2018 Yılı Türkiye Raporu, özellikle seçilmiş belediye başkanlarının görevden alınması hakkındaki Türkiye'deki duruma ilişkin 19 Eylül 2019 tarihli kararı; Türkiye'nin Kuzeydoğu Suriye'de gerçekleştirdiği askeri operasyonu ve bunun sonuçlarına ilişkin 14 Ekim 2019 tarihli kararı; Doğu Akdeniz'deki tehlikeli gerginliğin ve Türkiye'nin rolüne odaklanan özel AB Zirvesi'nin hazırlıklarına ilişkin 17 Eylül 2020 tarihli kararı; Türkiye'nin Kapalı Maraş'taki yasa dışı eylemlerinin ardından gerilimin tırmanmasına ve görüşmelere acilen yeniden devam edilmesi gerekliliğine ilişkin 26 Kasım 2020 tarihli kararlar başta olmak üzere, Türkiye hakkındaki daha önceki kararları dikkate alarak,
 - Usul Kuralları'nın 54'üncü Maddesi'ni dikkate alarak,
 - Dilekçe Komitesi'nin görüşünü dikkate alarak,
 - Dış İlişkiler Komitesi'nin raporunu (A9-0153 / 2021) dikkate alarak,
- A. Türkiye 1964 yılından beri bir ortaklık anlaşması ile AB'ye bağlı olduğundan ve gümrük birliği 1995 yılında tesis edildiğinden; AB Konseyi Aralık 1999'da Türkiye'ye aday ülke statüsü verdiğinden ve katılım müzakereleri 2005'te başlatıldığından; bu nedenle Türkiye, 1999 yılından beri, AB'nin adaylık statüsüne sahip bir ülkeye teklif edebileceği en iddialı ve karşılıklı çaba gerektiren bir ilişki modeline sahip olduğundan; bir aday ülke ve AB'nin önemli bir ortağı olduğundan, Türkiye'nin Kopenhag kriterlerine saygı duyması ve bu kriterleri uygulaması, demokrasi, insan haklarına saygı ve hukukun üstünlüğü konularında en yüksek standartları uygulaması ve özellikle AB tarafından kabul edilen uluslararası sözleşmelere de uyum sağlaması beklenmektedir; bu, katılım

sürecinin ilerlemesi çerçevesinde, açılmış çeşitli fasıllar kapsamında gerekli reformlara ve AB müktesebatına, AB değerlerine, çıkarlarına, standartlarına ve politikalarına ilişkin tüm yaklaşımlarına somut bir şekilde ve devamlılık sağlayarak uyum sağlanması taahhüdünün gerektiğini varsaymaktadır; aday ülke olmak, AB ve Üye Devletleri ile ayırım gözetmeksizin iyi komşuluk ilişkileri yürütme ve sürdürme ihtiyacını gerektirdiğinden, aday ülke olarak ve katılım süreci çerçevesinde Türkiye, bir süreliğine AB üyeliğine ulaşma yolunda ilerleme kaydederek umut veren bir dizi önemli reform gerçekleştirdiğinden; tüm bu yıllar boyunca, katılım süreci hem siyasi hem de mali olarak AB tarafından güçlü bir şekilde desteklendiğinden;

- B. Özellikle kuvvetler ayrılığı ve yolsuzluk ve organize suçla mücadele, örgütlenme özgürlüğü ve barışçıl protesto, ifade özgürlüğü ve etnik azınlıkların ve diğer azınlıkların hakları dâhil olmak üzere hukukun üstünlüğü ilkelerine ve uluslararası hukuka saygı, AB ile Türkiye arasındaki iyi ilişkilerin temel bir bileşeni olduğundan;
- C. Komisyonun 2014 yılından bu yana Türkiye raporlarının bir analizi, özellikle 2019 ve 2020 raporları, bir aday ülkeden beklenenin aksine, sadece iç demokratik gerilemeyle değil, aynı zamanda başta AB Üye Devletleri'ne karşı yasa dışı eylemleri dâhil olmak üzere, saldırgan dış politika hamleleriyle de, Türk hükümetinin AB'nin değerlerinden ve normatif çerçevesinden ne yazık ki giderek ve hızla uzaklaştığını ortaya koyduğundan; bu raporların, Türkiye'nin önceki raporlardaki tavsiyeleri uygulamadığını belirterek, Türk tarafının kararlılık eksikliğine işaret ettiğini ve katılım arzusunu sorguladığını kaydettiğinden; Türkiye'deki genel gerilemeye ilişkin endişeler ve eleştirel değerlendirmeler, Avrupa Konseyi gibi diğer ilgili uluslararası kuruluşlar ve uluslararası insan hakları örgütleri tarafından da paylaşıldığından; bu, artan dava sayısı ve AİHM tarafından verilen kritik kararlarla da yansıtıldığından; bu gerileme, hukukun üstünlüğü ve temel haklardaki kötüyeye gitme, kurumsal çerçeve ve ilgili reformlar ve diyalog ve diplomasi yerine giderek daha çatışmalı ve askeri seçeneklere meyilli bir dış politika olarak üç ana alanda gözlemlendiğinden; bu üç alanın hepsinde, AB standartları, politikaları ve çıkarlarında açık bir sapma olduğundan;
- D. Önceki yıllık raporunda Parlamento, Türkiye'deki gelişmeler ve ciddi gerilemeler konularındaki endişelerini vurguladığından ve Türkiye'nin AB Üye Devletleri'nin egemenliğini ve egemenlik haklarını ihlal eden eylemlerden ve yapıcı ve samimi diyalog umutlarını zedeleyecek her türlü provokasyondan kaçınması ve Üye Devletler ve Komisyona müzakere çerçevesine uygun olarak Türkiye ile katılım müzakerelerini resmi olarak askıya alma çağrılarında bulunduğundan; Parlamento Türkiye ile demokratik ve siyasi diyaloga bağlı kaldığından; Parlamento, Türk hükümetinin ciddi reformlar yapma sözü verdiği bir dönemde, Yargı ve Temel Haklarla ilgili 23'üncü fasıl ile Adalet, Özgürlük ve Güvenlik konulu 24'üncü fasılın açılması için defalarca çağrıda bulunduğundan; Parlamento, demokratik gerileme ve hukukun üstünlüğüne bağlı kalamaması ışığında, Türkiye'nin katılım öncesi finansmanını önemli ölçüde kestirdiğinden; Komisyon, Türkiye'deki programlar için mali kaynaklar açısından AB'nin artık sivil topluma ve gazeteciler ve insan hakları savunucuları gibi ilgili paydaşlara asgari düzeyde destek sunduğunu belirttiğinden; Parlamantonun bu ilkeli duruşu ve tüm mevcut koşullara rağmen, Türkiye'nin Yunanistan ve GKRY'ye yönelik yasa dışı faaliyetlerini durdurmaya yönelik yapıcı çabaları sürdürmesi, karşılıklı tavizlerin verilmesi, gerilimin düşürülmesi ve ilişkilerimizi düzeltmek için daha fazla

girişim içinde saldırgan tavrının durdurulması koşuluyla 1-2 Ekim 2020 tarihli AB Zirvesi sonuçlarında Türkiye'ye yenilenmiş ve geniş bir pozitif gündem teklif ettiğinden; aynı sonuçlarda, AB Zirvesi, Türkiye'nin uluslararası hukuku ihlal eden tek taraflı eylemlerini veya provokasyonlarını yenilemesi durumunda, , kendi çıkarlarını ve Üye Devletlerinin çıkarlarını savunmak ve uygun şekilde kararlar almak için başta Avrupa Birliği Antlaşması'nın 29'uncu Maddesi ve Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın 215'inci Maddesi uyarınca, AB'nin elindeki tüm araçları ve seçenekleri kullanacağını vurguladığından; Türkiye son zamanlarda Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkileri etkileyen ve Yunanistan'ın egemenlik haklarını ilgilendiren çözülmemiş sorunları ele almak için Yunanistan ile istikşafi görüşmelere devam etmeyi kabul ettiğinden; bu, Türkiye ile AB ve Üye Devletleri arasında yeni bir diyalog ve iş birliği döneminin başlangıcına işaret edebilecek olumlu bir gelişme olduğundan; Türkiye'nin daha olumlu adımlar ve girişimleri ve her şeyden önce beyanların ötesinde gerçek eylemleri, ikili ilişkilerin geleceği konusunda yenilenmiş bir anlayışa büyük katkı sağlayacağından; bu şartlar altında güven geliştirilmenin ve bunun Türkiye ve AB ilişkilerinin geleceği üzerinde daha geniş kapsamlı bir şekilde yansıtılmasının teşvik edilmesi ve Türkiye'deki insan haklarının durumuna ilişkin yüksek derecede ihtiyat ve diyalog sürdürürken, diplomasinin AB-Türkiye ilişkileriyle ilgili istek ve beklentileri karşılmasına izin vermesi önemli olduğundan;

Katılım sürecinin genel değerlendirmesi

1. Türkiye aday ülke olmasına rağmen, son yıllarda hükümetin AB değerleri ve standartlarından sürekli ve artan bir şekilde uzaklaştığı ciddi endişeyle kaydeder; buna ilave olarak, Doğu Akdeniz'deki tek taraflı eylemlerin yanı sıra, AB'ye ve Üye Devletlere karşı güçlü ve kimi zaman kışkırtıcı açıklamalar AB-Türkiye ilişkilerini tarihi seviyede dip noktasına getirerek o derece kötüleştirmiştir diyalogu yeniden tesis etmek ve mevcut çatışmaların temel nedenlerini etkili bir şekilde çözmek amacıyla her iki tarafın ilişkilerin mevcut durumunu ve çerçevesini derinlemesine yeniden değerlendirmesini gerektirir;
2. Türkiye'nin katılım süreci kapsamında gerekli reformları gerçekleştirme konusunda siyasi irade eksikliği ve AB'nin hukukun üstünlüğü ve temel haklar konusundaki ciddi endişelerine çözüm getirememesi katılım sürecini ve beklentilerini derinden ve olumsuz etkilemiş ve AB-Türkiye ilişkilerinin gittikçe daha işlevsel hale gelmesine ve önceden belirlenmiş kriterlere göre aşamalı ve ilerleyen uyumun hedeflendiği orijinal biçimini zorlukla yansıtan koşullar tarafından yönlendirilmesine yol açtığını not eder; katılım müzakereleri çerçevesinde, 35 faslın sadece 16'sı açılmış ve yalnızca bir fasıl geçici olarak kapandığını; bu nedenle, mevcut koşullar altında, Türkiye'nin katılım müzakereleri ne yazık ki bilfiil durma noktasına geldiğini not eder;
3. Türkiye'nin yakınsamasındaki ilerleme eksikliğinin yıllar içinde, üç ana alanda keskin bir gerilemeyle belirginleşen tam bir geriye gidişe dönüşmesinden derin endişe duyar: (i) hukukun üstünlüğü ve temel haklara ilişkin gerileme, (ii) gerici kurumsal reformları benimsemek ve (iii) AB ve Üye Devletleri'ne, özellikle Yunanistan ve GKRY'ye karşı çatışmacı ve düşmanca bir dış politika izlemek;

ayrıca, bu gerilemeye, Cumhurbaşkanı da dâhil olmak üzere üst düzey hükümet yetkilileri tarafından sergilenen ve hükümet yanlısı medya kuruluşları tarafından ülkede güçlendirilen açık ve zaman zaman agresif bir AB karşıtı anlatının eşlik ettiği gerçeğinden de endişe duyar; bu bağlamda, Türkiye'yi, Avrupa Birliği ve AB yolu ile daha yakın ilişkiler kurma ve uyum sağlama taahhüdünün samimiyetini yeniden değerlendirmeye ve samimiyetini göstermeye çağırır; bu tüm katılım müzakereleri sürecinin canlı tutulabilmesinin ayrılmaz bir parçasıdır;

4. AB'nin sunabileceği hiçbir teşvikin, Türkiye'de demokrasiye, hukukun üstünlüğüne ve temel haklara saygıyı sağlayamayacağını ve nihayetinde AB üyesi olmak için çok ihtiyaç duyulan siyasi iradenin yerini alamayacağını vurgular; katılım sürecinin objektif ilerlemeye ve Kopenhag kriterlerine somut bağlılığa, AB Üye Devletleri ile iyi komşuluk ilişkilerine ve AB'nin değerlerine bağlı liyakate dayalı bir süreç olduğunu hatırlatır; AB Konseyi tarafından Ekim 2020'de sunulan yenilenmiş pozitif gündemde yakın zamanda somutlaşan, AB tarafından benimsenen sürekli açıklık ve iyi niyet stratejisini teyit eder; Türkiye ile gerçek ve etkili diyalog kapasitesini yeniden canlandırmayı amaçlayan AB'nin devam eden diplomatik çabalarını ayrıca kabul eder;
5. Tıkanmış katılım sürecinden sonuç alınamamasının, her iki tarafta da hissedilen bir yorgunluğa ve artan bir kopuşa; Komisyonun ilerlemenin izlenmesi prosedürünün ve AP kararlarının Türk makamlarında artan bir şekilde göz ardı edilmesine katkıda bulunduğunu kabul eder; bu bağlamda, Konseyin Türk hükümetinin ciddi reformlar yapma sözü verdiği (bunları hiçbir zaman gerçekleştirmemiş olsa da) bir dönemde Yargı ve Temel Haklara ilişkin 23'üncü fasıl ile Adalet, Özgürlük ve Güvenliğe ilişkin 24'üncü fasılın açılışını engellemeye devam ettiğini hatırlatır; ancak, Konseyin blokajının son yıllarda yaşanan gerileme için bir mazeret olamayacağını altını çizer; katılım sürecinin kendi içinde bir son haline geldiği görüşünü benimser;
6. Parlamentonun son raporundan bu yana durumun, kurumsal, iç ve dış politika açısından, gelişmesi yerine daha da kötüye gitmesinden üzüntü duyar; bu nedenle, mevcut olumsuz eğilim acilen ve tutarlı bir şekilde tersine çevrilmediği takdirde, Komisyonun Ekim 2005'ten itibaren müzakere çerçevesine uygun olarak, her iki tarafın da gerçekçi bir şekilde gözden geçirmesi için Türkiye ile katılım müzakerelerinin resmi olarak askıya alınmasını tavsiye etmesi gerektiği konusunda kesin bir şekilde ısrar eder; bu gözden geçirmenin yapılandırılmış kapsamlı bir üst düzey diyalog yoluyla, mevcut çerçevenin uygunluğu ve işleyebilme kabiliyeti veya gerekirse gelecekteki ilişkiler için olası yeni modellerin araştırılması gerektiğini belirtir; müzakerelerin her halükarda iyi niyetle yürütülmesi ve yalnızca kültürel ya da dini saiklere dayanarak raydan çıkarılmaması veya tersine çevrilmemesi gerektiğini kabul eder;
7. AB ile Türkiye arasındaki mevcut anlayış eksikliğinden üzüntü duymakta, ancak Türkiye'nin siyasi, ekonomik ve dış politika açısından stratejik öneme sahip bir ülke, daha geniş bir bölgenin istikrarı için anahtar niteliğinde bir ortak olduğuna dair kesin inancını, AB'nin NATO dâhil, Doğu Akdeniz'de iyi diyalog, bağlılık, saygı ve karşılıklı güvene dayalı istikrarlı ve güvenli bir ortam yaratmak amacıyla mümkün olan en iyi ilişkileri sürdürmek istediği bir müttefik olduğunu bir kez

daha teyit eder; dış politika ve güvenlik, ekonomi, ticaret, göç, iklim değişikliği ve dijitalleşme gibi alanlarda ortak değerlere ve çıkarlara dayalı stratejik uyum ve yapıcı işbirliğine sahip olma konusundaki ilgisini yeniden teyit eder; pozitif bir ilişkiye yönelik bütün bu ümitlerin, Türkiye'nin bölgedeki istikrarsızlaştırıcı tutumu ve uluslararası hukuku hiçe sayarak yaptığı tek taraflı eylemler de dâhil olmak üzere, Türkiye'nin mevcut liderlik politikası tarafından hayal kırıklığına uğradığını belirtir;

8. Türk ve AB Üye Devlet toplumları arasındaki karşılıklı bilgi ve anlayışı güçlendirme ve derinleştirme, kültürel gelişmeyi, sosyokültürel alışverişi teşvik etme ve sosyal, dini, etnik veya kültürel önyargı ve hoşgörüsüzlüğün tüm tezahürleriyle mücadele etme iradesini ifade eder; AB ve Üye Devletlerin, AB'nin derin ticari, kültürel ve tarihi bağlarını paylaştığı Türkiye ve Türkiye halkının her şeyden önce dost ve ortakları olduğunu güçlü bir şekilde yineler; Türkiye'nin bağımsız sivil toplumunu gelecekte koşullar ve ilişkilerin çerçevesi ne olursa olsun desteklemeye devam etme konusundaki tam taahhüdünü ifade eder; bununla birlikte, katılım sürecinin Türk hükümeti üzerinde normatif baskı ve yapıcı diyalog kurmak için hala en güçlü araç olduğuna ve aynı zamanda Türk toplumunun demokratik ve Avrupa yanlısı amaçlarını sürdürmek ve temel haklar ve demokratik değerler dâhil olmak üzere politika ve standartlara yönelik AB ve Üye Devletlerle yakınsamayı teşvik etmek için en iyi çerçeve olduğuna inanır; tamamen işlevsel bir ilişkinin Türkiye'nin daha demokratik bir modele doğru ilerlemesine neredeyse hiç katkıda bulunmayacağını ve bu tür bir ilişkinin en yüksek siyasi düzeyde siyasi iradeye ihtiyaç duyacağını vurgular;
9. Bu kapsamda, kurumsal düzeyde bir diyalog kapasitesine paralel olarak, Türk toplumu ile yakın işleyen bağların kurulmasının önemini vurgular; bu nedenle, Komisyonu ve Avrupa Dış Eylem Servisi'nden (EEAS), Türkiye'deki canlı sivil toplum ve onun demokrasi yanlısı çabalara öncelik vermesini ve Türk sivil toplum kuruluşlarını, Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) da dâhil olmak üzere ilgili mali araçlar aracılığıyla desteklemeye devam etmesini talep eder; zira bu kuruluşlar AB entegrasyon sürecinde güçlü temeller oluşturmak için gerekli siyasi iradeyi oluşturmaya katkıda bulunabilir. Bu bağlamda ülke, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları alanında herhangi bir ilerleme kaydetmediği sürece Türkiye'deki siyasi reformlar için IPA finansmanının AB tarafından yönetilmesi ve diyalogu geliştirmeye ve sivil toplum, devlet dışı aktörler ve insanlar arası temaslar için destek sağlamaya odaklanmaya devam etmesini talep ettiğini yineler; karşılıklı güven inşası ve Türk toplumunun demokratik ve Avrupa yanlısı hedeflerini sürdürmek için Türk sivil toplumu ile yeni ve acil bir yapıcı diyalog mekanizmasını teşvik eder, özellikle demokratikleşme, insan hakları, hukukun üstünlüğü, iyi yönetim ve sürdürülebilir kalkınma alanlarındaki karşılıklı değişimleri, yeşil ve dijital geçişleri destekler; etkili sonuçlar elde etmek üzere ilave AB fonuna güvenir; Komisyon ve EEAS'tan, Erasmus+ programına ve Jean Monnet burslarına katılımı genişleterek ve ilgili finansal araçlar yoluyla Türkiye'deki gençlerin desteklenmesini; aynı zamanda araştırma alanında işbirliğini ve iklim değişikliğine karşı ortak mücadele, çevrenin korunması ve kadının toplumda ve iş ortamının güçlendirilmesini talep eder;

Hukukun üstünlüğü ve temel haklar

10. Türkiye'deki endişe verici insan hakları durumunu ortaya çıkaran temel özgürlükler üzerindeki ciddi gerilemeden ve Kopenhag kriterlerine aykırı olarak devam eden demokrasi ve hukukun üstünlüğünün erozyonundan derin endişe duyar;
11. Katılım sürecinin merkezinde yer alan hak ve özgürlükler alanının ilişkilerin tamamından ayrı ve bağımsız ele alınamayacağına inanır ve bu değerlerdeki durumun, aynı zamanda uluslararası hukuk, iyi komşuluk ilişkileri ve bölgesel iş birliğinin temel ilkelerine de bağlı olan, Türkiye'ye sunulabilecek herhangi bir olumlu gündemde ilerlemenin önündeki en büyük engel olmaya devam edeceğini belirtir;
12. Türkiye'deki temel özgürlüklerdeki geriye gidişin 2016 darbe girişimi sonrasında ilan edilen olağanüstü hâl döneminden önce gerçekleştiğini vurgulayarak bu durumu şiddetle kınadığını yineler; olağanüstü tedbirlerin darbe girişimi gibi istisnai durumlarda haklı gösterilebileceğini, ancak bu tedbirlerin orantılı olması ve zaman ve kapsam açısından sınırlı kalması gerektiğini ifade eder; Temmuz 2018'de olağanüstü hâlin resmi olarak kaldırılmasına rağmen, çok sayıda yasal hüküm ve olağanüstü hâlin kısıtlayıcı unsurlarının hukuka entegre edildiğini ve dolayısıyla uzun zaman önce başlayan olağanüstü hâlin demokrasi ve temel haklar üzerindeki varoluşsal tehdidin ortadan kalkmasına rağmen hala güçlü bir şekilde hissedildiğini endişeyle kaydeder;
13. Bu baskıcı yönetim biçiminin artık Kürt ve Alevi halkını ilgilendiren konulardaki barışçıl siyasi aktivizme, eski kamu sektörü çalışanları, kadın ve LGBTİ hakları aktivistleri ve olağanüstü hâl mağdurları tarafından düzenlenen barışçıl protesto ve gösterilere hatta Gezi protestoları gibi darbe girişiminden önce meydana gelen olaylara yönelik kritik faaliyetlere kadar uzanan kasıtlı, acımasız, sistematik bir devlet politikası haline gelmesinden derin kaygı duyar;
14. Mevcut geniş terörle mücadele hükümlerinin ve tedbirlerinin kötüye kullanılmasının, bu devletin insan haklarına yönelik baskı politikasının ve herhangi bir eleştirel sese yönelik anayasal düzenin suiistimalini önleyemeyen veya bu doğrultuda hareket etmek istemeyen bir yargı organının suç ortağı şeklindeki iş birliğiyle bel kemiği haline gelmesinden endişe duymaktadır; bu geniş terörizm tanımının toplu jenerik suçlamalar yoluyla bireysel sorumluluk temel ilkesine aykırı olmasından kaygı duymaktadır; gazeteciler, insan hakları savunucuları ve siyasi muhalifler de dahil olmak üzere, terörizmle ilgili suçlamalardan, özellikle de bir terör örgütüne üye olduğu iddiasıyla, yetersiz kanıtlara dayanarak mahkum edilen veya duruşma öncesi gözaltında tutulan insanların kitlesel hapsedilmesinin devam etmesini büyük bir endişeyle kaydeder; BM Evrensel Periyodik İncelemesi'nin kabul edilmesi sırasında belirtildiği gibi, Türk makamlarının terörle mücadele düzenlemelerini daha fazla gözden geçirme planları olmadığı konusunda son derece endişe duyar; bu nedenle Türkiye'yi temel hak ve özgürlüklerin etkili bir şekilde korunması ve

kanun önünde orantılılık ve eşitliğin sağlanması için terörle mücadele mevzuatını uluslararası standartlarla uyumlu hale getirmeye davet eder; Türkiye'nin meşru güvenlik endişelerine ve terörle mücadele hakkına sahip olduğunu kabul eder; bununla birlikte, bu hakların hukukun üstünlüğü, insan hakları ve temel özgürlüklere tam saygı içinde yapılması gerektiğini vurgular; 2002 yılından bu yana AB terör örgütleri listesinde yer alan Kürdistan İşçi Partisi'nin (PKK) şiddetli terör saldırılarını sert ve net bir şekilde kınadığını yineler; Şubat 2021'de Irak'ın Gara şehrinde düzenlenen terör saldırısında ölen 13 Türk vatandaşının özellikle ailelerine ve Türk halkına içten başsağlığı diler;

15. Türkiye'nin terörle mücadele hüküm ve tedbirlerinin, çok sayıda acil durum kısıtlaması içermesi ve dolayısıyla yasal süreç garantilerinin kısıtlanması, mahkeme öncesi tutukluluk süresinin uzatılması ve terör örgütleriyle bağlantılı olduğu iddia edilen kamu görevlilerinin işten çıkarılmasına izin verilmesi de dâhil olmak üzere insan hakları ve temel özgürlükler üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olmaya devam etmesinden derin endişe duyar;

16. İktidar koalisyon partisi MHP (Milliyetçi Hareket Partisi) ile yakından bağlantılı 'Bozkurtlar' olarak bilinen ırkçı aşırı sağ Ülkücü hareketinin Türkiye'de ve AB Üye Devletleri'nde yayılmasından son derece endişe duyar; AB ve Üye Devletleri'ni, AB terörist listesine Bozkurtları ekleme olasılığını incelemeye, bu hareketin AB ülkelerindeki dernek ve örgütlerini yasaklamaya, faaliyetlerini yakından izlemeye ve özellikle Kürt, Ermeni veya Yunan kökenli insanlar ve karşıt olarak gördükleri herkes için tehdit oluşturan etkilerine karşı koymaya çağırır;

17. Hukukun üstünlüğünün sarsılmasının ve yargının sistemik bağımsızlığının olmamasının en acil ve endişe verici iki konu olmaya devam ettiğini dikkate almaktadır; yürütme tarafından artan gözetim ve hâkimlerin, savcılarının, avukatların ve baroların çalışmalarını etkileyen siyasi baskıyı kınar; yürütme lehine yargının kurumsal bağımsızlığının olmayışına ilişkin kötüleşen yapısal sorunlardan derinden endişe duyar; yargı bağımsızlığının olmaması, hükümetin geçmiş yıllarda gerçekleştirdiği toplu işten çıkarmaların caydırıcı etkisiyle birleştiğinde ve hem olağanüstü hâl kapsamında alınan tedbirlerle ilgili olarak hem de genel olarak yargının insan hakları ihlallerine etkili bir çözüm sağlama kapasitesini bir bütün olarak zayıflatılmasının hukukun üstünlüğüne yönelik ciddi tehditler teşkil ettiğine işaret eder; bu bağlamda, yargı reformu stratejisinin ve sonraki üç yasama paketinin özellikle savcılarının davranışlarında somut değişikliklere dönüşmemesi ve mahkeme kararlarının uluslararası standart hukuka aykırı olmaya devam etmesi durumlarında belirtilen hedeflere ulaşamayacağına kaygıyla dikkat çeker; adalet sistemine erişimi iyileştirmek, etkinliğini artırmak ve makul bir süre içinde adil yargılanma hakkının daha iyi korunmasını sağlamak için yasama ve yargı organlarının ciddi reformuna acilen ihtiyaç duyulduğunu vurgular;

18. Endişe verici bir sindirme seviyesine, otosansüre ve yargı kararlarının genel kalitesinde bir düşüşe neden olan Türk hakim ve savcılarının yaklaşık %30'unun büyük çaplı transferini ve zorla işten çıkarılmasını kınar; yargı içindeki görevden alma ve atamaların özellikle titiz bir incelemeye tabi tutulması, yürütme

organının yargıya müdahale etmesinin veya yargı üzerinde etki oluşturmaya teşebbüs etmesinin yasaklanması ve yargıçların atanmasının bağımsızlık ve tarafsızlık ilkelerine saygı göstermesi gerektiğini hatırlatır; Ekim 2020'de BM Evrensel Periyodik İzlemesi sonucunun kabulü sırasında Türkiye'nin, Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nu (HSK) yürütmeden bağımsız hale getirecek bir anayasa değişikliği getirilmesine yönelik önerileri kabul etmeyi reddetmesinden endişe duyar; bağımsızlığını sağlamak ve keyfi kararlarına bir son vermek amacıyla ilgili Kurulun üyelerinin seçimi için yapı ve süreçteki eksikliklerin ele alınması çağrısında bulunur;

19. Son birkaç yılda yüzlerce avukatın mesleki faaliyetleriyle ilgili olarak, müvekkilini temsil ettiği için taciz edilmesi, tutuklanması, kovuşturulması ve mahkûm edilmesi (ve edilmeye devam etmesi) hususlarında Türkiye'deki avukatların durumu hakkında derin endişe duyar; Venedik Komisyonu'nun Ekim 2020'de kabul ettiği 1969 Avukatlar Kanunu'nda yapılan değişiklikler ve özellikle aynı şehirde birden fazla baro kurulması konusundaki görüşlerinde vurgulanan endişeleri paylaşır; bunun, avukatlık mesleğinin daha da siyasallaşmasına yol açacağını, bu mesleğinin tarafsızlık gerekliliğiyle uyumsuzluğa sebep olacağını ve avukatların bağımsızlığını tehlikeye atacağını vurgular; bu yasal reformun yargının işleyişine bir başka darbe olabileceği ve mevcut baroları etkisiz hale getirme ve kalan kritik sesleri ortadan kaldırma girişimi olabileceği görüşündedir; Türk makamlarını avukatların bağımsızlığına saygı duymaya ve çalışmalarını uluslararası insan hakları standartlarına uygun olarak özgürce yürütmelerine izin vermeye çağırır; sadece mesleklerini icra ettikleri için tutuklu bulunan tüm avukatların derhal ve koşulsuz serbest bırakılması çağrısında bulunur;
20. Avukat Ebru Timtik'in, terör örgütüne üye olduğu iddiasıyla yargılanmasının ardından adil yargılanma talebiyle temyiz başvurusu Yargıtay'da beklemedeyken 238 gün süren açlık grevinin ölümle sonuçlanmasından üzüntü duyar; Timtik'in Grup Yorum grubundan iki müzisyen Helin Bölek ve İbrahim Gökçek'in ve Mustafa Koçak'ın ölümlerinin ardından, adil yargılanma talebiyle açlık grevi sonucunda 2020 yılında ölen dördüncü mahkum olduğunu hatırlatır; Kürt insan hakları avukatı Tahir Elçi'nin öldürülmesiyle suçlanan üç polis memuruna karşı devam eden duruşmanın sonunda ölümünün etrafındaki tüm koşulları ortaya çıkarmasını ve davasına adalet getirmesini bekler;
21. AİHM kararlarının Türk yargısı ve Türk hükümeti tarafından göz ardı edilmesinden ve alt mahkemelerin Anayasa Mahkemesi kararlarına uyumsuzluğunun artmasından derin endişe duyar; Türk yargısının AİHM tarafından verilen bir karardan sonra mahkumların yeniden yargılanmasını gerçekleştirdiği durumlar olduğunu kabul eder; bununla birlikte, bu yeniden yargılamaların genellikle, İlhan Sami Çomak davasında olduğu gibi, adil yargılamanın uluslararası kabul görmüş standartları karşılamadığını üzülen bir şekilde belirtir; Türkiye'yi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne tam saygıyı ve AİHM'nin ilgili kararlarına bağlılığı sağlamaya ve hukukun üstünlüğünü, demokrasiyi ve temel hakları güçlendirmek amacıyla Avrupa Konseyi ile işbirliği yapmaya çağırır; Gazeteci Hanım Büşra Erdal'ın davası da dahil olmak üzere, AİHM'nin bekleyen çok sayıda Türk davasında kararların verilmesine öncelik vermesini ve

süreçleri hızlandırmasını bekler; tanınan yazar Ahmet Altan'ın 2017'den beri devam eden ve diğer haklarının yanı sıra özgürlük ve güvenlik haklarıyla ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine hükmeden son AİHM kararını memnuniyetle karşılar; Yargıtay aleyhindeki kararı iptal ettikten sonra hapisshaneden çıkarılmasını memnuniyetle karşılar ve bir kez daha ilgili Türk makamlarını diğer tüm AİHM kararlarını hızlı bir şekilde uygulamaya çağırır; Türk yargısının, BM İnsan Hakları Komitesi ve Keyfi Tutuklamalar Çalışma Grubu gibi BM mekanizmaları tarafından kabul edilen kararları da göz ardı ettiğini belirtir;

22. Türkiye'de tutuklanan ve dört yıldan fazladır hapisshanede tutulan Fransız vatandaşı Fabien Azoulay'ın, en son fiziksel şiddete ve tekrarlanan kötü muameleye maruz kaldığı Giresun hapisshanesindeki gözaltı koşullarını ve kendisini İslam'a yönelmeye zorlama girişimlerini; tekrarlanan kötü muamelenin ardındaki homofobik ve antisemitik nedenleri şiddetle kınar; Türk makamlarını herhangi bir gecikmeye mahal vermeden ilgili kişiyi korumaya ve ülkesine transferini sağlamak için gerekli tüm önlemleri almaya çağırır;
23. Öğretmenler, doktorlar, akademisyenler, avukatlar, hakimler ve savcılarla birlikte 152.000'den fazla memur da dahil olmak üzere birçok kişiyi etkileyen büyük ölçekli işten çıkarmalar için etkili bir çözüm bulunmamasından dolayı endişe duyar; bu işten çıkarmaların çoğunun, kalıcı bir sosyal ve profesyonel karalama da dahil olmak üzere, ilgili kişilerin yanı sıra aileleri üzerinde de yıkıcı etkilere sahip olmaya devam ettiğini vurgular; bağımsızlık, tarafsızlık ve verimlilik eksikliği nedeniyle Olağanüstü Hâl Tedbirleri Araştırma Komisyonu'nun (CoSEM) bir iç çözüm yolu olarak etkin işleyişi konusunda güçlü şüpheleri bulunmaktadır; bazı artan iyileştirmelere rağmen, keyfi pasaport iptallerinin, ilgili kişilerin dolaşım özgürlüğü üzerinde haksız bir kısıtlama oluşturmaya devam ettiğini belirtir; Türk makamlarını görevden alınanların savunma haklarına saygı göstermeye ve uluslararası standartlara uygun bir değerlendirme prosedürü sağlamaya çağırır;
24. Yürütme ve iktidar koalisyonunun üst düzey temsilcilerinin, Türkiye'nin 2004'te kaldırdığı idam cezasının geri getirilmesine ilişkin açıklamaları karşısında endişe duymaktadır; böyle müessif bir hareketin sadece Türkiye'nin mevcut uluslararası taahhütlerine aykırı olmayacağı, aynı zamanda AB üyelik süreciyle uyumsuz olacağı konusunda uyarır;
25. AB'nin temel değerlerinden biri olan ve herhangi bir demokrasinin temel taşı olarak görülen medya özgürlüğü ve bağımsızlığının önemini yineler. Medyada çoğulculuk eksikliğinin ortasında, terörle mücadele yasalarının sıklıkla susturmak amacıyla kötüye kullanıldığı Türkiye'de, ifade özgürlüğünü, basın özgürlüğünü ve bilgiye erişimi kısıtlayan orantısız ve keyfi önlemlere ilişkin ciddi endişelerini dile getirir; Türkiye'yi, yazarlara, muhabirlere, köşe yazarlarına ve editörlere baskı kurmak için sürekli olarak istismar edilen Ceza Kanunu'nun (Cumhurbaşkanına hakaretle ilgili) 299. Maddesi'nde reform yapmak da dâhil olmak üzere, öncelikli olarak sosyal medya platformlarında medya özgürlüğünü ve ifade özgürlüğünü garanti etmeye ve mesleklerini ve medeni haklarını icra ettikleri için hukuka aykırı olarak tutuklu bulunan gazeteci, yazar, medya çalışanları ve sosyal medya kullanıcılarını derhal serbest bırakıp beraat ettirmeye

davet eder; geçen yıl hapis hanesindeki gazeteci sayısı 160'tan 70'in altına düşmüş olsa da, bu sayı halen çok yüksektir, ciddi bir endişe kaynağı olmaya devam etmekte ve çoğu zaman insanların asılsız nedenlerden dolayı hapse atılması anlamına gelmektedir; Türk makamlarını, gazetecilere yönelik tüm fiziksel ve sözlü taciz olaylarına veya tehditlere sıfır tolerans göstermeye ve keyfi olarak kapatılan medya kuruluşlarının yeniden açılmasına izin vermeye çağırır; İstanbul İl Mahkemesinin 20 Ekim 2020 tarihli önceki beraat kararını bozma kararından derin endişe duymaktadır; gazete ile dayanışma kampanyasına katıldıkları için terör propagandası yapmak da dâhil olmak üzere çeşitli suçlarla suçlanan Sınır Tanımayan Gazeteciler(*Reporters Without Borders*) Türkiye temsilcisi Erol Önderoğlu, insan hakları savunucusu Şebnem Korur Fincancı ve yazar ve gazeteci Ahmet Nesin bir kez daha yargılanmış ve toplamda 14 buçuk yıla kadar hapis cezasıyla karşı karşıya kalmıştır;

26. Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele ve İnternet Yayınlarının Düzenlenmesi Hakkında Kanunun, sosyal medya sağlayıcılarına yeni katı yükümlülükler yüklediği ve hükümete sansür uygulama yetkisi verdiği için ifade özgürlüğü üzerindeki olumsuz etkisinden ciddi şekilde endişe duyar; *Wikipedia*'daki yasağın kaldırıldığına dikkat çeker, ancak 400.000'den fazla web sitesinin engellendiğini ve sosyal medya kullanımını üzerindeki bazı kısıtlamaların yürürlükte olmaya devam ettiğini vurgular;

27. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ve Basın İlan Kurumu (BİK) gibi kamu kuruluşlarının bağımsızlıklarından ve tarafsızlıklarından bunun yanında hükümeti eleştiren medya organlarına karşı keyfi olarak askıya alma, yasaklama, para cezası gibi araçları kullanmalarından derin endişe duyar; ana akım medyanın neredeyse tamamının kontrolüne izin vermesinden; Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından 2019 yılında 700'den fazla basın kartının iptal edilmesinden ve yerel ve uluslararası gazetecilerin işlerini yaparken karşılaştıkları zorluklardan üzüntü duyar;

28. Tüm baskılara rağmen Türk hükümeti üzerinde geriye kalan birkaç denetim mekanizmasından biri olmaya devam eden ve ülkenin derin siyasi ve sosyal sorunlarıyla yüzleşmesine yardımcı olabilecek potansiyele sahip canlı, çoğulcu ve heterojen sivil toplumun varlığını takdir eder; toplanma ve örgütlenme özgürlüklerini etkileyecek daha fazla gerileme konusunda derin endişe duymakta ve önde gelen sivil toplum örgütleri ve medya da dâhil olmak üzere sivil toplum kuruluşlarının keyfi olarak kapatılmasını kınar. Bu bağlamda, Türkiye İçişleri Bakanlığı ve Cumhurbaşkanı'na sivil toplum kuruluşlarının, iş ortaklıklarının, bağımsız grupların ve bu grupların faaliyetlerinin kısıtlanması için geniş yetki veren, Aralık 2020 tarihli Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine Dair yeni Kanunu kınar. Bu yeni kanun dernekler ve sivil toplumu daha da sınırlandırmayı, kısıtlamayı ve kontrol etmeyi amaçlıyor gibi görünmektedir. Türkiye'nin uluslararası insan hakları yükümlülüklerine uyulmasını sağlamak için bu mevzuatı gözden geçirmeye yönelik Türkiye hükümetindeki bazı BM özel temsilcilerinin çağrısını kuvvetle desteklemekte ve Türkiye'yi, insan hakları savunucuları, akademisyenler ve gazeteciler de dâhil olmak üzere eleştirel veya muhalif sesleri, güçleri istikrarsızlaştırmaktan ziyade sosyal diyaloga değerli katkıda bulunanlar olarak görmeye çağırır;

29. Temmuz 2019 tarihli Anayasa Mahkemesi kararına rağmen, özellikle Barış Akademisyenlerinin haklarının sürekli olarak ihlal edilmesinden, Türkiye'deki akademik özgürlüğün büyük ölçüde zarar görmesinden ve bunlara ek olarak kısıtlayıcı tedbirler ekleyen Yükseköğretim Kanunu'nda yapılan değişikliklerden üzüntü duyar;
30. Boğaziçi Üniversitesi rektörünün hükümet tarafından atanması ile ilgili protestolara Türk makamlarının şiddetli baskısını kınamakta, öğrencilerin gözaltına alınması, polisin barışçıl gösterilerde aşırı güç kullanması, İstanbul valisinin üniversiteyi çevreleyen alanda her türlü toplantı ve gösteriyi yasaklaması, mezunlardan, öğrencilerden ve akademisyenlerden oluşan protestocuların terörist olarak adlandırılıp hedef alınmasını kınar ve Türkiye'yi, barışçıl toplanma haklarını kullandıkları için keyfi olarak gözaltına alınanları serbest bırakmaya ve suçlamaları düşürmeye çağırır;
31. Türkiye'yi, gazetecileri ve insan hakları savunucularını, onları korkutmanın veya insan hakları konularında özgürce haber yapmaktan caydırmanın bir yolu olarak gözaltına almaktan ve yargılamaktan kaçınmaya çağırır; Türkiye'yi, insan hakları savunucularının, gazetecilerin, akademisyenlerin ve sivil toplum aktivistlerinin bildirilen sindirme ve taciz olaylarını derhal ve bağımsız bir şekilde soruşturmaya ve bu tür ihlallerden sorumlu olanlardan hesap sormaya davet eder;
32. Muhalefet üyelerinin cezalandırılması veya görevdeki hükümet tarafından demokratik bir sistemin düzgün işleyişini baltalayacak şekilde devletin idari yetkilerinin ve mali kaynaklarının kötüye kullanılması dâhil olmak üzere Türkiye'deki muhalefet partilerine yönelik sürekli saldırılar ve baskıdan derinden endişe duyar; mevcut yasalar ve anayasa çerçevesinde önde gelen siyasi partileri Türkiye için Avrupa yolunu desteklemeye yönelik demokratik ve parlamentodaki çabalarını sürdürmeye davet eder;
33. Gençlik örgütleri de dâhil olmak üzere Halkın Demokratik Partisi'nin (HDP) Türk yetkililer tarafından özellikle ve sürekli olarak hedef alınması büyük endişeyle not eder; Cumhuriyet Savcısı tarafından Anayasa Mahkemesinde HDP'nin kapatılması ve 600'den fazla HDP üyesine yönelik siyasi yasaklama talebinde bulunan iddianameyi şiddetle kınar ve orta vadede ciddi bir siyasi hata olmasının yanı sıra, bunun çoğulculuğa ve demokratik ilkelere geri dönülemez bir darbe oluşturacağını ve Türkiye'de milyonlarca seçmeni temsilsiz bırakacağını vurgular; eski HDP Eşbaşkanı Figen Yüksekdağ, eski Diyarbakır Belediye Başkanı Gülten Kışanak ve muhalefet lideri ve eski cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş'ın Kasım 2016'dan bu yana devam eden tutukluluklarını şiddetle kınar; AİHM'nin Demirtaş'ın 22 Aralık 2020 tarihli Büyük Daire kararıyla onaylanan 20 Kasım 2018 tarihli kararını hatırlatır ve Türk yetkilileri kendisini derhal serbest bırakmaya çağırır; bağlayıcı AİHM kararına sürekli olarak uyulmaması karşısında hayal kırıklığına uğramıştır. İstanbul Bakırköy 46. Asliye Ceza Mahkemesi'nin, Cumhurbaşkanı'na hakaret ettiği iddiasıyla Selahattin Demirtaş'ı üç buçuk yıl hapis cezasına çarptıran son kararını, bu tür suçlardan bugüne kadar verilen en uzun hapis cezalarından birine çevirmesini kınar; 7 Ocak 2021'de Ankara 22'inci

Mahkeme, Büyük Daire'nin hâlihazırda tespit ettiği aynı olay ve olaylara dayansa da, Ekim 2014'teki Kobane protestolarındaki rollerinden ötürü Demirtaş ve Yüksekdağ'ın da aralarında bulunduğu toplam 108 siyasetçi aleyhindeki bir başka iddianameyi kabul etmiştir. Tutuklanması için yeterli gerekçe oluşturulmaması parlamentonun demokratik bir kurum olarak imajına ciddi şekilde zarar vermiştir. Ankara Cumhuriyet Başsavcısı'nın HDP Eşbaşkanı Pervin Buldan, Meral Danış Beştaş, Hakkı Saruhan Oluç, Garo Paylan, Hüda Kaya, Sezai Temelli, Serpil Kemalbay Pekgözegü, Pero Dünder ve Fatma Kurtulan olmak üzere dokuz HDP milletvekilinin dokunulmazlıklarının kaldırılması ve 2014 Kobane protestolarındaki rollerinden dolayı yargılanabilmeleri için soruşturma hazırladığından endişe duyar; ailesini görmek için geçici olarak Türkiye'ye geldiği sırada Türkiye Yeşil / Sol Partisi'nin gençlik kanadı üyesi Cihan Erdal'ın 25 Eylül 2020 tarihinde sadece bu tarihten 6 yıl önce HDP üyesi olmasından dolayı tutuklanmasının altını çizmez; HDP Milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu'nun milletvekilliği ve dokunulmazlığının kaldırılması kararını ve ardından TBMM binasında tutuklanmasını kınar; bu kararın, cezaevlerinde ve polis nezaretinde çıplak arama ve taciz iddialarını parlamentoya taşıdığı ve onlara karşı sosyal medya kampanyası başlattığı gerçeği de dâhil olmak üzere, insan hakları konusundaki aktivizmine bir misilleme olduğuna inanmaktadır;

34. Parti broşürlerine mahkeme kararıyla el koyulması, liderin siyasi beyanlarına dayanılarak dokunulmazlıktan vazgeçilmesi başvurusu da dâhil olmak üzere, ana muhalefet partisi (CHP) ve lideri Kemal Kılıçdaroğlu üzerinde giderek artan baskıdan, kendisine yöneltilen tehditlerden, fiziksel saldırılardan ciddi endişe duyar; Yargıtay kararı beklemede olan ve paralel olarak Cumhuriyet gazetesinden dört gazeteciyi de etkileyen siyasi amaçlı bir dava nedeniyle Eylül 2019'da yaklaşık 10 yıl hapis cezasına çarptırılan CHP İstanbul İl Başkanı Canan Kaftancıoğlu'na yönelik bitmeyen siyasi ve yargısal istismar konusundaki endişelerini yineler; CHP Milletvekili Enis Berberoğlu'nun 21 Ocak 2021 tarihinde Anayasa Mahkemesinin ikinci bir kararına istinaden koltuğunu ve dokunulmazlığını geri kazanmasını memnuniyetle karşılar;
35. Türkiye'nin ilgili makamlarını, dayanaksız suçlamalarla tutuklu bulunan tüm tutuklu insan hakları savunucuları, gazeteciler, avukatlar, akademisyenler ve diğerlerini serbest bırakmaya ve görevlerini her koşulda tehdit veya engel olmaksızın yürütmelerine olanak sağlamaya çağırır; Komisyona ve Üye Devletlere acil yardım hibeleri de dâhil olmak üzere Türkiye'de risk altındaki insan hakları savunucularına yönelik korumalarını ve desteklerini artırmaları çağrısında bulunur; İstanbul Bölge İstinaf Mahkemesinin Büyükkada davasında dört insan hakları savunucusunun terörle ilgili suçlamalara ilişkin uzun hapis cezalarını, suç faaliyeti olduğuna dair herhangi bir kanıt bulunmamasına ve bu sanıklar aleyhindeki iddiaların defalarca yapılmış olmasına rağmen onaylama kararını kınar; devletin kendi kanıtı da dâhil olmak tüm suçlamalar defalarca çürütülmüştür ve bu dava, sivil toplum kuruluşlarına karşı düşmanca ortamın ve önyargılı yargı kararlarına yol açan şiddetli siyasi söylemin tekrarlayan etkisinin bir başka örneği olarak değerlendirilir; yazar Ahmet Altan'ın üç yıldan uzun süre tutuklu kaldıktan sonra hapisten çıktıktan sadece bir hafta sonra Kasım 2019'da yeniden tutuklanmasını kınar ve aynı zamanda geçtiğimiz günlerde gizli bir soruşturmayla bağlantılı olarak ev baskını sırasında tutuklanan ve daha sonra

serbest bırakılan İnsan Hakları Derneği (İHD) eşbaşkanı ve tanınmış bir insan hakları figürü olan Öztürk Türkdoğan'a yönelik tacizden derin endişe duymaktadır;

36. Önde gelen saygın bir sivil toplum figürü olan Osman Kavala'nın Şubat 2020'de beraatinden yalnızca saatler sonra yeniden tutuklanmasını ve üç yıldan uzun süredir sahte suçlamalarla tutukluluğunun devam etmesini şiddetle kınar; Kavala ve ABD'li akademisyen Henri Barkey aleyhindeki casusluk yaptığı ve Türkiye'nin anayasal düzenini bozmaya çalıştığı iddiasıyla açılan yeni dava ve iddianame hiçbir kanıta ve temele dayanmamaktadır, bu nedenle siyasi gerekçeli olarak değerlendirmektedir. İstanbul Temyiz Mahkemesinin 22 Ocak 2021'de Gezi Parkı davasının yeniden yargılanmasına ilişkin önceki beraat kararını bozan kararı ve 5 Şubat 2021 İstanbul Mahkemesinin bu yeni açılan davayı birleştirme kararı gibi son mahkeme kararları karşısında şok olmuştur. AİHM'nin Gezi davasıyla ilgili bir karar verdiğini ve bu nedenle her iki davanın birleştirilmesinin mahkeme öncesi tutukluluğun devamını daha da uygunsuz ve hukuka aykırı hale getirdiğini vurgular; Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun (HSK), Şubat 2020'de Kavala ve diğer sanıkları delil yetersizliğinden beraat ettiren İstanbul 30'uncu Ağır Ceza Mahkemesinin üç yargıcısını soruşturma kararı karşısında dehşete düşmüştür; öte yandan, Kavala aleyhindeki ikinci iddianameden sorumlu eski İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısı Hasan Yılmaz'ın daha sonra Adalet Bakan Yardımcısı olarak atanması karşısında şok olmuştur;
37. Şiddet içeren tutuklamalar, dayak, işkence, kötü muamele, polis ve askeri gözetim altında hapisanede zalimce bir şekilde, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye ilişkin devam eden iddiaların yanı sıra son dört yıl içinde artan kayıp vakaları ve bu iddialara ilişkin savcılar tarafından anlamlı bir soruşturma yürütülmemesi, güvenlik güçleri ve kamu yetkililerinin dokunulmazlığına ilişkin yaygın kültür nedeniyle derinden endişe duymaktadır; Türk hükümetini yüzlerce kayıp kişinin kaderini netleştirmeye ve sonunda adalet istemek için 800'den fazla kez bir araya gelen Cumartesi Anneleri'ne cevap vermeye çağırır; Türk makamlarını, gözaltında işkence ve kötü muameleye ilişkin ısrarcı ve güvenilir raporları soruşturmaya ve sorumluları hesap vermeye ve Türkiye'yi işkence konusunda sıfır tolerans politikasına uymaya çağırır; Türkiye'yi, resmi olmayan gözaltı yerlerindeki tüm iletişime izin verilmeyen gözaltı ve alıkonulmaları sona erdirmeye, hamile ve lohusa kadınların tutuklandığı bildirilen uygulamaları ve bu kişileri serbest bırakmaya ve doğumdan hemen önce veya hemen sonra tutuklama uygulamasına son vermeye çağırır; Ağustos 2019'da kayıp olduğu bildirilen eski kamu çalışanı Yusuf Bilge Tunç'un ortadan kaybolmasına dikkat çeker; alıkonulma yerlerinde ve cezaevlerinde, özellikle de kadın şüpheliler ve tutuklular hakkında, aşağılayıcı aramaların sistematik ve kötüye kullanımıyla ilgili artan raporlardan derin endişe duyar;
38. Türk polisinin kamu olayları ve ulusal güvenliğe tehdit oluşturan olaylar karşısında, ek işlemlere gerek olmaksızın, ağır askeri silahlar ve gizli servis ekipmanları da dâhil askeri teçhizat kullanmasına izin veren yeni yasa hakkında endişe duymaktadır;

39. COVID-19 salgını nedeniyle 90.000 mahkûmun şartlı erken tahliyesine olanak tanıyan yasama paketinin, terörle ilgili suç iddiasıyla yargılama öncesi cezaevinde tutulan ve aralarında avukatlar, gazeteciler, politikacılar ve insan hakları savunucularının bulunduğu bireyleri, bu önlemler çerçevesinde erken tahliye için uygun olmadığı gerekçesiyle, ayrımcı bir tavırla, kapsamı dışında bıraktığına dikkat çeker;
40. Siyasi nedenlerle Türkiye dışında yaşayan Türk vatandaşlarının hukukun üstünlüğü ve insan hakları ilkesine aykırı olarak zorunlu iade ve adam kaçırmaya olaylarını kınar; uluslararası hukuka aykırı bir şekilde ve bazı durumlarda suçlu iadesine ilişkin yerel yasal prosedürleri gözardı ederek vatandaşlarının zor kullanarak dönmelerini garantilemek amacıyla Türk hükümetinin kendi nüfuzunu kullanmasına ilişkin ciddi endişesini ifade eder ve AB'yi bu konuyu ele almaya davet eder; Avrupa'daki entellektüeller, siyasetçiler ve genelde aktivistler kadar muhalefet üyeleri ve Türk kökenli siyasetçiler üzerine her türlü baskı kurma, şiddet kullanma ve taciz etme girişimlerini kınar;
41. Kamu Denetçiliği Kurumu ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun mevzuatları, yapıları, işlevleri, faaliyetleri, mali ve operasyonel bağımsızlıkları, yönetim kurulu üyelerinin bağımsızlıkları, uygunlukları ve üyelikleri açısından Paris İlkeleri ya da Avrupa Komisyonunun Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı 2 ve 7 no'lu genel politika tavsiyelerinin kriterlerini karşılamadıkları konusunda endişe duyar;
42. Son zamanlarda kabul edilen ve spesifik ve teknik taahhütlerden genel ve kesin olmayan ifadeler kadar değişiklik gösteren bir dizi yasal reform, dokuz ana amaç, 50 hedef ve 400'e yakın eylem taahhütü içeren ve iki yıllık bir süre içinde uygulanması planlanan insan hakları eylem planını dikkate alır; bu planın yargı bağımsızlığı, ifade ve örgütlenme özgürlüğü ve savunmasız grupların korunması gibi temel sorunları ele aldığını iddia etse de diğer önemli endişelerin yanı sıra terörle ilgili suçların kötüye kullanımının geri çevrilmesine ilişkin bir eylem içermemesi, keyfi gözaltıları sonlandırmaması veya AİHM kararlarına uymayı garanti etmemesi nedeniyle Türkiye'nin insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi alanlardaki önemli eksiklikleri konusunda yetersiz kaldığını vurgular; herhangi bir eylem planının ancak insan hakları ve hukukun üstünlüğü konularındaki tüm sorunlara gerçek ve inandırıcı çözümler getirmesi halinde genel durumu iyileştirme yönünde bir fırsat olabileceğini düşünmektedir; Türk hükümetini eylem planının etkin bir şekilde uygulanması için daha net bir zaman çizelgesi oluşturmak ve bu konuyla ilgili politikaların oluşturulması sürecine sivil toplum örgütlerini ve ilgili paydaşları dahil etmek konusunda teşvik eder;
43. Türkiye'de yaygın olan yolsuzluk düzeyinden endişe duymaktadır; Komisyon raporlarının Türkiye'de yolsuzlukla mücadele çerçevesinde tespit ettiği açıkların giderilmesine ilişkin hiçbir işaret olmadığına değindiğini vurgular; kamu kuruluşlarının şeffaflığı ve hesap verebilirliği alanlarında ilerleme sağlanması gerektiğini söyler; Türkiye'nin örgütlü suçlarla mücadele alanında sınırlı gelişme kaydetmiş olduğuna değinir; Türkiye'yi *Europol* ile işbirliği yapabilmek için veri koruma kanunlarını AB standartlarıyla uyumlu hale getirmeye çağırır ve kara

para aklama, terör finansmanı ve siber suçlarla mücadele ile ilgili yasalarını iyileştirmeye çağırır;

44. Özellikle insan haklarının korunması, siyasi katılım ve ifade ve inanç özgürlükleri konularında hak ettiği kadar az ilgi çekmekte olan Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki durum ve Kürt sorunundan son derece büyük endişe duymaya devam etmektedir; kültürel hakların daha da azalması sonucunu doğuran Kürt konusunda çalışan gazeteci ve insan hakları savunucularının haklarına getirilen kısıtlamalar ve ülke genelinde Kürt basını, kültürel ve dil kurumları ve ifadeleri üzerindeki süregelen baskıdan dolayı endişe duymakta; Kürt kökenli vatandaşlara yöneltilen nefret söylemi ve tehditlerin ciddi bir sorun olmaya etmesinden endişe duymakta; Kürt sorununun barışçı yollarla çözülmesine yol açması için tüm ilgili partilerin ve demokratik güçlerin dahil olduğu güvenilir bir siyasi sürecin yeniden başlatılması konusundaki aciliyete vurgu yapar; Kürt kadınların etnik, ve dil kimliklerine karşı önyargılarla artan ve bir süredir devam eden ve sivil, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel hakları açısından daha da fazla marjinalleşmelerine neden olan dezavantajlı durumlarından özellikle endişe duymaktadır; Kürt kadınların eşit haklar ve fırsatlara tam olarak erişiminin garanti edilmesi çağrısında bulunur; insan hakları ihlalleri, cinayet ve zor kullanarak ortadan kaybolmalarla ilgili tüm ciddi iddialar karşısında derhal soruşturma başlatmak ve uluslararası gözlemcilerin bağımsız gözlem faaliyetlerinde bulunmalarına izin vermesi için Türkiye'ye çağrıda bulunur; yakın zamanda Diyarbakır'da gerçekleştirilen ve avukatları, siyasetçileri ve sivil hak savunucularını etkileyen toplu baskın ve gözaltılar ile Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu Üyesi Dr Şeyhmus Gökalg'ın de aralarında bulunduğu beş sivil toplum üyesinin hapsedilmesinden endişe duyar; 11 Eylül 2020 tarihinde Van'da jandarma tarafından tutuklanan Servet Turgut ve Osman Şiban adlı iki köylünün işkence gördükleri ve bunun sonucunda Servet Turgut'un hayatını kaybettiği ve Osman Şiban'ın ciddi olarak yaralandığı yönündeki iddialar hakkında derhal bağımsız ve tarafsız bir soruşturma açılması konusunda ısrar eder;
45. Türk hükümetini kadınlar, çocuklar, LGBTI kişiler, mülteciler, Romanlar gibi etnik azınlıklar, Rum ve Ermeni kökenli Türk vatandaşları ve Hıristiyan, Musevi veya Aleviler gibi dini azınlıklar da dâhil azınlıkların ve savunmasız grupların haklarını koruması yönünde ısrarcı olmakta; bu amaçla Türkiye'yi etnik köken, din, dil, vatandaşlık, cinsel eğilim ve cinsel kimlik temelinde ayrımcılığı da yasaklayan kapsamlı bir ayrımcılık karşıtı kanun çıkarmak ve ırkçılık ile eşcinsel ve trans fobilerine karşı önlem almak konusunda kuvvetle teşvik eder;
46. Türkiye'yi AB ve uluslararası standartlardan daha fazla uzaklaştıran ve kadına şiddeti önlemek ve kadın haklarını desteklemek yönündeki taahhütleri konusunda şüpheye düşüren ve ülkedeki insan haklarının ciddi olarak gerilediğinin bir işareti olan Türk hükümetinin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararını şiddetle kınar; Sözleşme'nin, Türkiye'nin bu sözleşmeyi imzalayan ve onaylayan ilk ülke olduğu zamana göre, değişmediği düşünülecek olursa bu kararı anlaşılabilir ve aynı zamanda salgın döneminde kadınlara şiddetin arttığı ve ülkede kadın cinayetleri oranının ne kadar yüksek olduğu göz önünde bulundurulunca tehlikeli bulunmaktadır; Türk hükümetini bu konuda geri adım

atmaya çağırmakta; Türkiye ile kurulacak tüm yeni ilişkilerin kadın haklarına saygı dâhil temel demokratik değerler üzerine oturtulması çağrısında bulunmakta; Türk toplumunda namus cinayetleri, yasal olmayan çocuk yaşta evlilikler ve cinsel istismar dahil kadınlara karşı şiddetin yaygınlığı ve ciddiyeti ile Türk yetkililerin cinsiyet temelinde şiddet uygulayanları cezalandırmakta isteksiz davranmaları konularında endişe duymaya devam eder; tecavüz mahkumlarının mağdur ettikleri kişiyle evlenmeleri halinde çocuklara karşı cinsel suçtan mahkumiyetlerinin askıya alınmasına izin veren her türlü yasal düzenlemeyi reddeder; son yıllarda azalmakla birlikte hala Türkiye’de mevcut olan, çocukların işçi olarak çalıştırılmalarına ve yine çocukların her türlü istismarına karşı mücadele için çabalarını artırması yönünde Türk yetkililerini ısrarla teşvik eder; kadınların hükümette ve mecliste yalnızca %17,3 oranında ve yerel ve genel herhangi bir karar alıcı konumda son derece düşük bir oranda temsil edilmeye devam etmelerinden üzüntü duyar;

47. LGBTI bireylerin insan haklarına karşı gerçekleştirilen ihlaller, özellikle fiziksel saldırılar, ülke genelinde onur yürüyüşlerine getirilen yasakların uzatılması veya ifade, örgütlenme ve toplanma özgürlüklerinin kısıtlanması konularında derin endişesini ifade etmekte; Türkiye’nin transseksüel bireylerin cinayetlerinin en yüksek olduğu ülkeler arasında olduğunu hatırlatmakta; Diyanet İşleri Başkanı, Kamu Denetçiliği Kurumu ve Türk Kızılay Başkanı’nın da aralarında bulunduğu üst düzey hükümet yetkilileri tarafından kullanılan homofobik dil ve nefret söylemini kınamakta; Türk yetkililerini, nefret suçlarını, önyargı ve toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikleri önlemek konusunda çabalarını artırmaya çağırmakta; Türkiye’de nefret söylemi üzerine olan mevzuatın AİHM içtihatı ile uyumlu olmadığını hatırlatmaktadır;

48. Türkiye’nin de taraf olduğu UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme’yi ihlal etme potansiyeli olan tarihsel Ayasofya dini anıtının önceden diyalog içine girilmeksizin camiye dönüştürülmesinden büyük üzüntü duymakta; kültürel ve dini anıt ve sembollerin, özellikle de UNESCO dünya mirası koruma alanlarının, tarihi ve kültürel karakterlerine tam olarak saygılı olmak amacıyla Türk hükümetini bu kararını gözden geçirmeye ve geri almaya davet eder; Ayasofya’nın tüm toplumlara ve dinlere açık bir mekan olduğunu hatırlatarak UNESCO’yu bu Dünya Mirasını Koruma Alanını korumak için gerekli önlemleri almaya çağırır; Ayasofya ile ilgili kararın farklı dini toplumlar arasında olduğu kadar Türkiye’nin çoğulcu ve çok kültürlü sosyal yapısı içinde de diyalog ve işbirliği çabalarına zarar vermekte olduğunu vurgular; Kariye Cami’nin de son aylarda müzeden camiye dönüştürülmesinden üzüntü duyar;

49. Dini toplumların tüzel kişilik kazanmasını olanaklı hale getirmek ve dini toplumların statüsüne ilişkin Venedik Komisyonu tavsiyelerine, tüm ilgili AİHM hükümlerine ve Gökçeada ve Bozcaada’da yaşayan Rum Ortodoks nüfusla ilgili olanlar da dâhil Avrupa Konseyi kararlarına ve suretiyle düşünce, vicdan ve din özgürlüğü alanında pozitif ve etkili reformları desteklemesi yönünde çağrıda bulunur; Güneydoğu Anadolu’da bulunan Mor Gabriel Manastırı ve diğer manastırlara karşı yapılanları üzüntüyle karşılamakta ve Türkiye’yi tüm dünyadaki Ortodoks Hıristiyanların Ekümenik Patrikhanesinin önemine saygı

duymaya, dini Ekümenik Patrik sıfatının kamusal kullanımını ve tüzel kişiliğini tanımaya davet eder; din adamlarının eğitilmesi, atanması ve bir sonrakine intikal etmesine getirilen kısıtlamaların kaldırılmasına ve Heybeliada Ruhban Okulu'nun yeniden açılması ve düzgün işleyebilmesi için tüm engellerin ortadan kaldırılmasına izin verilmesine olan ihtiyacı vurgular;

50. Türkiye'yi, yasadışı kültürel miras kaçakçılığı ile mücadele ve kültürel mirasın yok edilmesini önlemek konusunda, özellikle Avrupa Konseyi gibi, ilgili uluslararası organizasyonlarla işbirliği yapmaya davet eder; bu ilgili uluslararası kuruluşlar ve AB ile kültürel ve dini mirasın korunmasına ilişkin diyalogu sürdürmenin önemini vurgular;

51. Türkiye'de yaşayan Uygurların giderek artan bir şekilde gözaltına alınma ve kendilerini çok ciddi cezalara tabii tutabilecek olan Çin'e geri iade etme potansiyeli olan ülkelere sınır dışı edilme riski altında buldukları konusundaki endişelerini ifade eder;

52. Roman vatandaşlar için yapılan ikinci eylem planı ve ulusal stratejinin daha güçlü bir cinsiyet kimliği perspektifi olan, yerel otoritelerle geliştirilmiş işbirliği içinde ve gerekli kaynakların dağıtılması konusunda ve sivil topluma karşı daha kucaklayıcı bir yaklaşım içinde etkili bir şekilde uygulanması için çağrıda bulunur;

53. Sendikalaşma özgürlüğü ve sosyal diyalogun çoğulcu bir toplumun gelişmesi için hayati önem taşıdığına dikkat çeker; işçi ve sendikal haklar üzerine olan mevzuatın yetersizliklerinden dolayı üzüntü duyar ve örgütlenme, toplu sözleşme yapma ve grev haklarının işçilerin temel hakları olduğunu vurgular; işveren tarafından sergilenen ve süregelen sendika karşıtı ayrımcı tutumdan ve yöneticilerin ve bazı sendika üyelerinin maruz kalmaya devam ettiği taciz, gözetim ve işten çıkarmalardan endişe duyar; Türk yetkililerini, Türkiye'nin uymayı taahhüt ettiği Uluslararası Çalışma Örgütü'nün temel çalışma standartlarına uymaya davet eder;

54. Çevre ve iklime ilişkin AB müktesebatı ile uyumlu gelişme sağlamak ve iklim değişikliğine ilişkin Paris Anlaşması'nı onaylaması için Türkiye'ye çağrı yapar; Türkiye'de çevre hakları savunucularının çalışmalarını takdir eder, İstanbul'un üçüncü ve en büyük havaalanı ve üçüncü Boğaziçi köprüsü de dahil, büyük kamu altyapı projelerinin çevre üzerindeki etkisine karşı uyarıda bulunur; yapılması planlanan Kanal İstanbul projesinin neden olacağı potansiyel ekolojik yıkım konusunda özellikle endişe duyar; bu projeye ilişkili pozitif çevresel etki değerlendirmelerine (ÇED) (*Environmental Impact Assessment EIA*) karşı birçok dava açıldığına dikkat çeker ve bağımsız ÇED'lerin yürütülmesi ve kamu alımları ile kapsayıcı ve usulüne uygun kamuoyu görüşünün alınması süreçlerinin şeffaf bir şekilde yürütülmesi için çağrıda bulunur; komşu ülkelerle sınır ötesi görüş alma süreçleri yürütülmesini zorunlu kılan hükümler de dahil, EIA1 üzerine AB Yönergesi ile uyum sağlamak için Türkiye'ye çağrıda bulunur; büyük depremlere açık bir bölgede inşasının planlanması nedeniyle yalnız Türkiye için değil Akdeniz bölgesi için de büyük bir tehlike oluşturan Akkuyu Nükleer Santrali'nin yapılması planlarını durdurması yönündeki çağrısını yineler; buna uygun olarak,

Türk hükümetinin, sınır ötesi önemli olumsuz çevresel etkiye sahip olabilecek plan halindeki büyük projelerle ilgili tarafların birbirlerini haberdar etmelerini ve danışmalarını taahhüt etmelerini öngören Sınır Ötesi Çevresel Etki Değerlendirmesine Dair Konvansiyon (*Espoo Convention*)'a katılmalarını rica eder; bu amaçla, Türk hükümetinden Akkuyu girişimi ile ilgili yeni gelişmeler konusunda komşu ülke hükümetlerini dahil etmesini veya en azından danışmasını talep eder;

Kurumsal çerçeve

55. Cumhurbaşkanlığı sisteminin otoriter bir yorumunun pekiştirilmesinden endişe duyulmakta; yasama, yürütme ve yargı arasında etkin ve tam bir kuvvetler ayrılığını sağlamayan ve bu sebeple Venedik Komisyonu'nun Türkiye'deki anayasa değişikliğine ilişkin görüşlerinde endişelere yol açmış olan reforme edilen anayasal düzen altında gücün cumhurbaşkanlığında süregelen aşırı merkezileşmesinden -sadece TBMM'nin değil aynı zamanda Bakanlar Kurulu'nun da zararına- derin endişe duyulur; yürütme organının etkili ve demokratik hesap verebilirliği için gerekli olan denge ve denetlemedeki mevcut kısıtlamalar ve özellikle de cumhurbaşkanlığının hesap verebilirliğinin eksik olması esefle karşılanır; bağımsız kalması gereken devlet kurumları ve düzenleyici organlar üzerinde cumhurbaşkanlığının gittikçe artan etkisinden endişe duyulmaktadır; yasama ve gözetim fonksiyonları büyük oranda zayıflatılan TBMM'nin ötekileştirilmesinden ve imtiyazlarının cumhurbaşkanlığı kararnamelemleri ile defalarca ihlal edilmesinden duyulan endişe dile getirilir; şu anki cumhurbaşkanlığı düzeninin ve uygulamasının Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu'nun 2017 yılındaki tavsiyelerinde atfedilen demokrasi ilkeleri doğrultusunda yeniden gözden geçirilmesi yönünde çağrıda bulunulur;
56. %10 seçim barajının -Avrupa Konseyi üyeleri arasında en yüksek- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile çeliştiği ve geniş seçmen gruplarının temsil şansını düşürdüğü hatırlatır; siyasi partilerin TBMM'ye girmesini ve katılmasını ve nihayetinde meclis çoğunluğunun tesisini güçleştirebilecek olası seçimle ilgili reformlara ilişkin basın açıklamaları endişe ile karşılar; ülkedeki tüm seviyelerdeki seçimlerin geniş çevresinin iyileştirilmesi, tüm adaylar ve partiler için eşit ve adil şartların sağlanması, Venedik Komisyonu'nun ve AGİT'in seçim çerçevelerindeki boşluklara ve uluslararası düzenlemeler ve standartlar ile uyumlu olmayan kararlardan dönülmesine yönelik tavsiyeleri ile uyum sağlanması konularında Türkiye'ye çağrıda bulunur;
57. Kamu hizmetleri sisteminin partililik ve siyasallaştırma ile devam etmesi ve bununla birlikte devlet mekanizmasının her seviyesinde aşırı bir cumhurbaşkanlığı kontrolünün olması kamu yönetiminin verimliliğinde, kalitesinde ve kapasitesinde azalmalara yol açmakta ve bu endişe ile karşılanmakta; Türkiye liyakat temelli rekabetçi bir terfi sistemini hayata geçirmek ve yönetimin hesap verebilirliğini ve şeffaflığı sağlamak yolunda adım atmaya davet edilmektedir.

58. Yöneten elit kesim –ülkedeki siyasi spektrumda geniş olarak paylaşılan- arasında aşırı milliyetçi ve kışkırtıcı söylemin giderek daha fazla kullanılmasından ve bunun AB'ye, Üye Devletlere ve diğer komşu ülkelere karşı daha fazla muhalifliğe yol açmasından derin endişe duyulmaktadır; yeni cumhurbaşkanlığı sistemi ile daha da belirginleşen Türk siyasetinin derin kutuplaşmasından ve Türk toplumunu daha çok bölen ve partiler arası diyalog ile uzlaşmayı geciktiren kutuplaştırıcı popülist söylemin giderek daha fazla kullanılmasından endişe duyulmaktadır; ülkenin uzun yıllardır kurduğu laik çizgisine zıt bir şekilde siyasi yaşamda dini muhafazakârlığın artan nüfuzundan endişe duyulmaktadır; bu noktada Türkiye'deki kamu hayatının eğitim de dâhil olmak üzere ve tüm evrelerinde Diyanet'in artan rolü ve kaynaklarından, ayrıca Avrupa'da da artan geniş bir varlığı bulunmasından kaygı duyulmaktadır;
59. Türk yetkililer tarafından alınan son kararların yerel siyaset ve yerel demokrasi üzerindeki ciddi etkilerinden derin kaygı duyulmaktadır; en az 47 tane demokratik yollarla seçilen belediye başkanının (Diyarbakır, Van, Mardin ve daha yeni güncel olan Kars belediye başkanları da dâhil) sorgulanmaya açık kanıtlara dayanarak görevlerinden uzaklaştırılmaları ve tutuklanmalarının yanında yerlerine merkezi hükümet tarafından seçimsiz ve keyfi bir şekilde atanan kayyumların gelmesi güçlü bir şekilde kınanır; bu yasa dışı kararların demokrasinin en temel ilkelerine doğrudan bir saldırı niteliği taşıdığına ve milyonlarca seçmenin demokratik bir biçimde seçtikleri temsilcilerden mahrum bırakıldığına derinden inanmaktadır; Türkiye'ye görevden alınan belediye başkanlarının görevlerine tekrar getirilmesi konusunda çağrıda bulunur;
60. İstanbul, Ankara, İzmir ve güneydoğuda muhalefet partileri tarafından yönetilen belediyeleri paralize etmek için hükümet tarafından alınan mali, idari ve yasamaya ilişkin kararlar fark edilmekte; YSK'nın İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimlerini tekrarlama ve HDP adaylarının kazandığı belediyelere ikinci sırada gelen AKP adaylarının getirilmesi yönündeki kararları seçim süreçlerinin doğruluğu ve yasallığı ile kurumun siyasi müdahaleden bağımsızlığını tehlikeye atmakta olup bu durum kınanır;

Daha geniş AB-Türkiye ilişkileri ve Türk dış politikası

61. Türkiye'nin yaklaşık 4 milyon mülteciyi –UNHCR verilerine göre yaklaşık 3,6 milyonu Suriyeli ve 360 bin kadarı diğer ülkelerden gelen mülteci ve sığınmacılar- ağırlayarak oynadığı ve halen oynamakta olduğu önemli rol hatırlatılır ve bunun dünyanın en büyük mülteci topluluğu olduğu vurgulanır; bu krize müdahale etmenin zorluklarının koronavirüs salgınından dolayı arttığı belirtilir; başta belediyeler olmak üzere tüm ilgili kurumların mültecilerin uyumlarını artırmak amacıyla sarf ettiği çabalar takdirle karşılanır; AB'nin Türkiye'deki Suriyeli mültecileri ve toplulukları desteklemeye devam etmesi için ülkedeki mültecilere yönelik AB programlarına süregelen destek da dâhil olmak üzere gerekli adımları atması gerekmektedir; AB-Türkiye Uzlaşısı'nın ve mülteci, sığınmacı ve göç iş birliğinin insan hakları etki analizi de dâhil olmak üzere tarafsız bir değerlendirmesini destekler ve her iki tarafın da uygulama sürecine ilişkin ilgili taahhütlere ve temel haklara uyum sağlaması yönündeki ihtiyacın altını çizer; mültecilerin ve göçmenlerin siyasi kaldıraç ve şantaj amaçlarıyla

kullanılmaları vurgulanır; bu doğrultuda Türkiye'nin Mart 2020'de göç baskısını siyasi amaçlar doğrultusunda kullanması ve Türk yetkililerin mültecileri, göçmenleri ve sığınmacıları yanlış bilgilendirmeler ile Yunanistan üzerinden Avrupa'ya gönderme girişimi güçlü bir şekilde kınanır; Üye Devletler ile olan AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşması'nın tamamıyla ve etkin bir şekilde uygulanmasının hala beklemede olduğu, var olan ikili geri kabul anlaşmalarının ve Üye Devletlerle benzer anlaşmaların ve uygulamaların yeterince uygulanması gerektiği kaydedilir; Suriyeli mültecilerin gönüllü bir şekilde gitmeyi tercih etmeleri ve ilk topluluklarına dönebilmeleri durumunda ülkelerine geri gönderilmeleri gerektiği hatırlatılır;

62. 15 Nisan 2015 tarihli kararındaki çağırışı yeniden hatırlatır ve bir kez daha Türkiye'yi Ermeni Soykırımı iddialarını tanımaya davet eder ve böylelikle Türk ve Ermeni toplulukları arasında gerçek bir uzlaşmaya varılması talep eder; bu doğrultuda Türkiye Ermeni karşıtı propaganda ve nefret söyleminden sakınmaya ve Ermeni ile diğer kültürel mirasları korumak için yükümlülüklerine tamamıyla uymaya davet eder;

63. Koronavirüs salgını ile yalnızca küresel iş birliği vasıtasıyla mücadele edilebileceğine inanmaktadır; AB-Türkiye iş birliğinin bu alanda sürdürülebilir değer zincirlerinin kurulması da dâhil olmak üzere daha fazla derinleştirilebileceğine inanmaktadır; Türkiye'nin çok sayıda üye ülkeye ve diğer devletlere koruyucu ekipman tedarikinde oynadığı olumlu rol memnuniyetle karşılar; koronavirüs salgını ile mücadele etmek için alınan kararlarda cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve bakanlık kararlarının amaçlarından saparak kullanılmasının yasallık ilkesini yıpratmasından endişe duyar; hükümetin koronavirüs salgını ile mücadelesine ilişkin kritik soruları susturmak amacıyla Türk yetkililerin Türk Tabipler Birliği'ne yönelik saldırıları eleştirir; adalet sisteminin araçsallaştırılması, yasa dışı tutuklamalar, taciz ve Türkiye'nin salgın yönetimine ilişkin tereddütlerini dile getiren gazetecilerin temelsiz adli yargılanmaları kınanır; koronavirüs salgınının Türkiye'deki işsizlik ve yoksulluk oranlarını keskin bir biçimde artırdığını not eder;

64. Gümrük Birliği'nin güncellenmesinin her iki taraf için de yararlı olacağı ve Türkiye'yi ekonomik ve normatif açıdan AB'ye bağlı tutacağı, ayrıca olumlu diyalog ve iş birliği açısından yeni bir fırsat yaratacağı, Türkiye'deki AB yatırımları için anlaşmazlıkların halli mekanizması da dâhil olmak üzere daha iyi bir düzenleyici çerçeve sağlayacağı, AB'de ve Türkiye'de daha fazla istihdam yaratılması ve Avrupa Yeşil Mutabakatı'na ilişkin iş birliği projeleri için katalizör görevi göreceğini belirtir; mevcut koşullar altında – Türkiye'nin mevcut taahhütlerinden sapmasına ilişkin uzayan liste, AB ve Türkiye'nin DTÖ nezdinde şu anda bulunan dava süreci ve AB Üye Devletlerini boykot etme yönünde kabul edilemez çağrılar- Gümrük Birliği'nin güncellenmesi zor görünmekte ama bu konuda şartların tespit edilmesi ve tüm bekleyen konular hakkında yeni bir diyalog ve yapıcı çabaları teşvik etmek amacıyla açık kapı bırakılması gerektiğine inanır; Gümrük Birliği'nin güncellenmesinin AB ve tüm üye ülkeler ile iyi komşuluk ilişkilerine ve bunun ayırım gözetmeyen uygulamasına dayanan Kopenhag kriterlerinde bahsedilen temel özgürlükler ve insan haklarıyla ilgili koşulluluk temelinde olması gerektiği tekrarlar; bu noktada Türkiye'nin Ankara

Anlaşması'nı uzatmak amacıyla akdettiği Katma Protokolü tüm Üye Devletlere herhangi bir ayrımcı uygulama olmadan tam olarak uygulayınca ve mevcut ticaret engellerini kaldırmaya kadar mevcut Gümrük Birliği'nin tam potansiyelinden yararlanılamayacağını hatırlatır;

65. Koşullar sağlandığı takdirde vize serbestisi süreci için desteğe devam edileceği belirtilir; vize serbestisinin insandan insana teması kolaylaştırma yolunda önemli bir adım olduğu ve bunun özellikle öğrenciler, akademi, iş dünyası temsilcileri ve AB Üye Devletlerinde aile bağı olan kişiler için büyük önem arz ettiği vurgulanır; diplomatik teşebbüslerin hızlandırılmasına yönelik Mayıs 2019'daki cumhurbaşkanlığı genelgesi memnuniyetle karşılar ancak Türkiye tarafından hala yerine getirilmesi gereken altı kriterdeki çok az ilerlemenin sürdürüldüğünü vurgular; Türk hükümetine bu kriterlerin tüm AB Üye Devletlerini kapsayacak şekilde ayırım gözetmeksizin yerine getirilmesi ve özellikle Terörle Mücadele Kanunu ve Veri Koruma Kanunu'na odaklanması yönünde çağrıda bulunur;
66. AB ve Üye Devletler için dış politika ve güvenlik konularında yakın diyalog ve iş birliği içerisinde olmanın önemi kaydedilir; her bağımsız ülkenin hakkı olduğu üzere Türkiye'nin kendi çıkar ve hedefleri doğrultusunda kendi belirleyeceği dış politikayı takip etme özgürlüğü olduğu bildirilir; AB katılım sürecindeki aday bir ülke olan Türkiye'nin öte yandan dış politikasını Birliğin ortak dış ve savunma politikası ile uyumlu hale getirmeyi amaçlaması gerekir; buna rağmen Türkiye'nin çok kez tek taraflı davranma kararı alması ve sürekli olarak AB'nin dış politika konularındaki öncelikleri ile çatışması sonucunda Birliğin ortak dış ve savunma politikasına uyum oranının şu anda %14'e düşmüş olmasından derin bir üzüntü duyar; dış politika, savunma, güvenlik ve terör ile mücadele gibi konularda AB ile yakın bir iş birliği yapması ve uyumlu halde ilerlemesi hususunda Türkiye teşvik eder; Türkiye'nin uzun yıllardır NATO üyesi olduğu hatırlatılır ve Avrupa'nın güvenliğini sağlamlaştırmak ve bölgesel güvenliği devam ettirmek noktasında kilit bir jeostratejik konumda bulunduğuna dikkat çeker; NATO üyesi olan Türkiye'nin üyelerin uluslararası ilişkilerinde Birleşmiş Milletlerin amaçları ile çelişecek tehdit ya da güç kullanımından sakınması gerektiğinin belirtildiği NATO Antlaşması doğrultusunda hareket etmesi desteklenir; ilave olarak AB Üye Devletlerinin ve Türkiye'nin NATO çerçevesinde askeri olarak stratejik öneme sahip konular üzerinde iş birliği yapmaya devam etmesi not edilir; AB ve NATO'nun uluslararası güvenlik iş birliğinde Türkiye'nin en güvenilir uzun dönemli ortakları olduğu hatırlatılır ve NATO üyesi ve AB aday ülkesi olan Türkiye'ye bu rolleri doğrultusunda dış ve güvenlik politikası alanlarında siyasi uyumunu sürdürmesi ve güvenlik alanında tek çapası olan NATO ile yeniden ortak paydada buluşması yönünde çağrıda bulunur; iş birliğini artırmak ve değerler ile çıkarların yakınsamasını sağlamak amacıyla yeni ABD yönetimi ile Türkiye ile ilişkiler ve ortak bir politika belirlenmesi konusunda bir transatlantik diyalog kurulması konusunda çağrıda bulunur;
67. Türkiye'nin iddiaları ne olursa olsun bunların uluslararası hukuk temeline dayanan diplomasi ve diyalog ile savunulması gerektiği ve diğer ülkeleri güç kullanarak, tehditle ya da hakarete dayanan retorik ile özellikle AB'ye ve Üye Devletlere karşı baskı altına almaya yönelik herhangi bir girişimin kabul edilemeyeceği ve AB'ye aday bir ülke için yakışık almaz olduğu vurgulanır; bu

bağlamda Avrupa Komisyonu ve Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi, Türk hükümeti yetkilileri tarafından AB ve Üye Devletler karşısında kullanılan kötü niyetli söylemler sebebiyle sert bir duruş sergilemeye davet eder;

68. Türkiye'nin, Doğu Akdeniz'de bir AB aday ülkesi tarafından AB Üye Devletlerine karşı yürüttüğü benzeri görülmemiş yasadışı davranışlarından ve ilgili güvenlik ve istikrar risklerinden derinden endişe duyar; Türkiye'nin, Yunan ve GKRYi sularındaki yasadışı faaliyetlerinin yanı sıra, meskûn bölgeler üzerindeki uçuşları da dahil olmak üzere Yunan ulusal hava sahasını ve bir AB Üye Devletinin hem egemenliğini ve egemenlik haklarını hem de uluslararası hukuku ihlal niteliği taşıyan karasularını ihlallerini şiddetle kınar; Yunanistan ve GKRY ile tam dayanışmasını ifade eder; GKRY'nin münhasır ekonomik bölgesi (MEB) ile ilgili ikili anlaşmalar akdetme ve ilgili uluslararası hukuka tam uyum içinde, doğal kaynaklarını keşfetme ve kullanma hakkını yeniden teyit eder; Ege Denizi'ndeki Yunan karasularında yasadışı Türk balıkçılık faaliyetleri ile Türk balıkçılık filolarının, Ege Denizi ve Doğu Akdeniz'deki uluslararası sularda düzenlenmemiş ve rapor edilmeyen balıkçılık faaliyetlerinden duyduğu ciddi endişeyi ifade eder; Türkiye'yi ve ilgili tüm paydaşları uyuşmazlıkların iyi niyetle barışçıl çözümüne katılmaya ve her türlü tek taraflı ve yasadışı eylem ya da tehditten kaçınmaya davet eder; sürdürülebilir çatışma çözümünün ancak iyi niyet ruhuyla ve uluslararası hukuka uygun olarak diyalog, diplomasi ve müzakereler yoluyla bulunabileceğini vurgular; tüm taraflara, MEB'lerin ve kıta sahanlığının sınırlandırılmasını iyi niyetle, uluslararası hukuka ve komşularla iyi ilişkiler ilkesine saygı çerçevesinde müzakere etmek üzere gerçek anlamda kolektif angajman çağrısında bulunur; 1995 yılında TBMM tarafından Yunanistan'a yönelik ilan edilen casus belli (savaş nedeni)ii kararının henüz geri çekilmediğini üzüntüyle kaydeder; Yunanistan ile Türkiye arasında, diğer konuların yanında kıta sahanlığının ve MEB'in uluslararası hukuka uygun şekilde sınırlandırılmasının ele alınmasına yönelik istikşafi görüşmelerin beş yıllık aradan sonra gerçekleşen yeni turunu memnuniyetle karşılar; Türk Hükümeti'ne, AB müktesebatının bir parçası olan Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ni imzalaması ve onaylaması yönündeki çağrısını yineler; AB Konseyinin, uyuşmazlıkları diyalog yoluyla çözmek üzere bir platform sağlamak amacıyla Doğu Akdeniz konulu çok taraflı konferans önerisini memnuniyetle karşılar ve tam anlamıyla destekler ve BY/YT'yi (Başkan Yardımcısı/Yüksek Temsilci)iii bunu mümkün olan en kısa sürede başlatmaya çağırır; Konseye, Türkiye ile angajman konusunda kayda değer ilerleme veya yeni umut olmaması halinde, ek kısıtlayıcı sektörel ve hedefli yaptırım listesi geliştirmeye hazır olması yönündeki çağrısını yineler; Türkiye'nin devam eden ve yeni yasadışı sondaj faaliyetleri ışığında, Konseyin, Ortaklık Konseyi ve AB-Türkiye yüksek düzey diyalog toplantılarının şimdilik düzenlenmemesi yönündeki 15 Temmuz 2019 tarihli kararı ile Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki1 ruhsatsız sondaj faaliyetlerine ilişkin yaptırımlar konusundaki 11 Kasım 2019 tarihli ve 2019/1894 (ODGP) sayılı Konsey Kararının, bir aday ülkenin davranışlarına ilişkin bu tür tepkilerin gerekli görüldüğü ilk örnekler olduğunu not eder; Türkiye'yi, uyuşmazlıkların barışçıl çözümüne katılmaya ve AB ve Üye Devletleri ile iyi komşuluk ilişkileri

¹ ABRG L 291, 12.11.2019, s. 4.

üzerinde olumsuz etkiye neden olduğundan, tek yanlı ve yasadışı eylem veya tehditlerden kaçınmaya davet eder; BY/YT'yi Türkiye'ye diplomatik erişimi kolaylaştırmak amacıyla bir AB Doğu Akdeniz Özel Temsilcisi atamayı göz önünde bulundurmaya çağırmaktadır;

69. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı'nın, Türkiye'nin Çanakkale ve İstanbul Boğazları'nda serbest uluslararası dolaşımı düzenleyen önemli bir uluslararası anlaşma olan Montrö Sözleşmesi'nden basit bir cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle çekilebileceğine yönelik açıklamasını şiddetle kınar; bu açıklamanın, Türkiye'nin geçmişte Lozan Barış Antlaşması'nın geçerliliğini sorgulama ve böylece özellikle Türkiye'ye komşu ülkeler başta olmak üzere, daha geniş alanda uluslararası barış ve istikrarı zayıflatmaya yönelik çabalarını takip ettiğini kaydeder;

70. Karşılıklı güveni ve dolayısıyla Kıbrıs meselesinin kapsamlı çözümüne ilişkin doğrudan müzakerelerin yeniden başlaması olasılığını, sahadaki durumu daha da kötüleştirmek, bölünmüşlüğü daha da şiddetlendirmek ve Kıbrıs'ta kalıcı ayrılmayı yerleştirmek suretiyle zayıflatan Gazimağusa şehrindeki Maraş'ın kısmi yasadışı yeniden açılmasını şiddetle kınar; Maraş'ta BMGK kararlarına aykırı herhangi bir statüko değişikliğine karşı uyarıda bulunur; Türkiye'yi, bu eylemi tersine çevirmeye ve BMGK'nin son çağrısına uygun olarak adada gerilimi daha fazla tırmandırabilecek tek taraflı diğer eylemlerden kaçınmaya çağırır; Türkiye'ye, askerlerini Kıbrıs'tan çekme, 550 (1984) sayılı BMGK Kararı uyarınca Maraş bölgesini BM geçici idaresi altında yasal sakinlerine devretme ve yasadışı yerleşim politikasıyla adadaki demografik dengeyi değiştirmeye yönelik eylemlerden kaçınma çağrısında bulunur; Türkiye'ye, mülklerin iadesi ve dini yerlerin korunması da dahil olmak üzere, ilgili BMGK kararlarına uyumlu kapsamlı çözüme bağlı kalma ve katkıda bulunması yönündeki çağrısını yineler; en yüksek Türk makamlarının, siyasi ve milliyetçi amaçlarla iki devletli çözümü benimsemesinden üzüntü duyar ve Türkiye Hükümeti'ni BM Genel Sekreteri'nin yenilenen müzakere çağrısına somut bir şekilde bağlı kalmaya çağırır; ilgili tarafları, Kıbrıs'ın yeniden birleşmesine yönelik müzakereleri, BM Genel Sekreteri'nin himayesinde, mümkün olan en kısa sürede bırakıldıkları yerden yeniden başlatmaya ve 2017 Crans-Montana sürecinin bir parçası olarak varılan anlaşmalar üzerine inşa etmeye davet eder; AB ve Üye Devletlerini müzakerelerin başarılı şekilde sonuçlandırılması için daha aktif bir rol oynamaya çağırır; tek bir uluslararası tüzel kişiliğe, tek egemenliğe ve tek vatandaşlığa sahip iki toplumlu, iki kesimli bir federasyon temelinde ve BMGK kararlarında tanımlandığı üzere iki toplumun siyasi eşitliliğine dayalı, uluslararası hukuka ve AB müktesebatına ve AB'nin üzerine inşa edildiği ilkelere saygı temelinde adil, kapsamlı ve uygulanabilir bir çözüme olan desteğini yineler; çatışmanın sürdürülebilir çözümünün ancak diyalog, diplomasi ve uluslararası hukuka uygun ve iyi niyet ruhu içinde müzakerelerle bulunabileceğinden kesin olarak emindir; Kıbrıs sorununun sürdürülebilir bir şekilde çözülmesinin bölgedeki her ülkeye fayda sağlayacağına sıkı sıkıya inanır; Kıbrıs sorununun çözümünün ardından AB müktesebatının adanın tamamında uygulanması ihtiyacını ve Kıbrıs Türk toplumunun demokratik güçleriyle angajmanın önemini vurgular; Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum kayıp kişilerle ilgilenen iki toplumlu Kayıp Şahıslar Komitesi'nin önemli çalışmalarını övgüyle karşılar ve askeri bölgeler de dahil olmak üzere ilgili

bölgelere erişimin birkaç yıldır sağlanmasından dolayı takdirini yineler; Türkiye'yi askeri arşivlerinden bilgi sağlamak suretiyle Kayıp Şahıslar Komitesi'ne yardım etmeye çağırır; Türkiye'nin havacılık kanununa uymayı ve Türkiye ile GKRY'deki hava trafik kontrol merkezleri arasında bir iletişim kanalı kurmayı reddetmesinden duyduğu üzüntüyü dile getirir, bu durum; Avrupa Havacılık Emniyeti Ajansı ve Uluslararası Havayolu Pilotları Dernekleri Federasyonu tarafından belirtildiği üzere, gerçek güvenlik risk ve tehlikelerini beraberinde getirmektedir; bunun, Türkiye'nin güven artırıcı önlemlere olan bağlılığını kanıtlayabileceği bir alan olabileceği görüşündedir ve Türkiye'yi, AB havacılık kanununu tam olarak uygulayarak işbirliği yapmaya çağırır; Türkiye'ye silah ihracatı ruhsatlarının tüm AB Üye Devletleri için durdurulması amacıyla 2008/944/ODGP sayılı Konsey Ortak Pozisyonuna uygun olarak Konseyde bir girişimin başlatılmasına yönelik önceki ilke kararlarında ifade edilen tutumunu hatırlatır;

71. Suriye'ye yönelik, uluslararası hukuku ciddi şekilde ihlal eden ve bölgenin tamamında istikrar ve güvenliği zayıflatma riski taşıyan Türk askeri müdahalelerini şiddetle kınar; Türkiye Hükümeti'ni, kuzey Suriye ve Afrin'deki yasadışı işgaline son vermeye ve askeri ve paramiliter vekil güçlerini geri çekmeye çağırır; güvenlik endişelerinin yabancı bir ülkede tek taraflı askeri harekati haklı kılamayacağını yineler; İdlib meselesine sürdürülebilir bir askeri çözüm olamayacağını, yalnızca siyasi bir çözüm olabileceğini hatırlatır; Kuzey Suriye'de bulunan cihatçı gruplardan savaşçıların ve paralı askerlerin, Libya'ya ve Dağlık Karabağ'daki çatışmaya nakledilmesinden büyük endişe duyar ve bunu şiddetle kınar; Türk makamlarını, Suriye'deki yerinden edilmiş toplulukların evlerine dönmeleri için doğru koşulları yaratmaya ve dönüşlerine izin vermeye çağırır;

72. Türkiye'yi, Libya'daki çatışmanın BM himayesinde barışçıl çözümüne bağlı kalmaya ve BMGK tarafından getirilen silah ambargosuna tam olarak uymaya çağırır; AB Deniz Gücü – Akdeniz İrini Harekati'nin (EUNAVFOR MED İrini) çalışmalarını ve yetkilendirildiği silah ambargosunu sürdürme ve insan ve uyuşturucu kaçakçılığını önleme çabalarını takdirle karşılar; Türkiye'nin en az iki durumda EUNAVFOR MED İrini personeline Türkiye'den Libya'ya giden gemileri teftiş izni vermemesinden üzüntü duyar; bu nedenle Türkiye'yi, Türkiye Cumhuriyeti de dahil tüm BM Üye Devletleri için bağlayıcı olan 2292 ve 2526 sayılı BMGK Kararları doğrultusunda faaliyet gösteren EUNAVFOR MED İrini ile eksiksiz işbirliği yapmaya çağırır; Konseye, EUNAVFOR MED İrini'nin kara, deniz ve hava trafiği faaliyetlerini izleme ana görevini etkin bir şekilde yerine getirmesine ve silah ambargosunun tüm ülkeler tarafından eksiksiz şekilde uygulanmasına katkıda bulunmak üzere gerekli varlıklar ve personel ile donatılmasını sağlamak amacıyla EUNAVFOR MED İrini ve NATO Deniz Muhafızı Harekati arasında işbirliği başlatması çağrısında bulunur; ateşkesin sürdürülmesi ve tüm yabancı güçlerin ve paralı askerlerin Libya topraklarının tamamından, BM Güvenlik Konseyi kararlarına uygun olarak, bir an önce ve koşulsuz geri çekilmesi gereğini vurgular; Türkiye ile Libya arasında kapsamlı güvenlik ve askeri işbirliği ile deniz yetki alanlarının sınırlandırılması konularında, gerek uluslararası hukuku gerekse ilgili BMGK kararlarını açıkça ihlal eden birbiriyle bağlantılı iki mutabakat muhtırasının imzalanmasını şiddetle kınar;

73. Türkiye'nin, şiddete son verilmesi ve barışçıl müzakerelerin yeniden başlatılması çağrısında bulunarak AGİT Minsk Grubu Eş Başkanlarının çabalarını desteklemek yerine, kışkırtıcı söyleme başvurarak tansiyonu azaltmak yerine artırmak suretiyle Dağlık Karabağ'da yakın zamanda yaşanan çatışmada Azerbaycan'ın askeri eylemlerini kayıtsız şartsız sürdürme ve destekleme kararını kınar; AGİT Minsk Grubu Eş Başkanı ülkelerce teyit edildiği üzere, Suriye'den ve başka yerlerden yabancı savaşçıların Dağlık Karabağ'a nakledilmesini kınar ve Türkiye'ye, Güney Kafkasya bölgesindeki gerilimi daha da şiddetlendirebilecek her türlü eylem ve söylemden kaçınma ve uluslararası diyaloga ve AGİT Minsk Grubu himayesindeki barış sürecine destek verme çağrısında bulunur;
74. EEAS StratCom bölümünü, özellikle Afrika ve MENA (Orta Doğu ve Kuzey Afrika) iv bölgesi başta olmak üzere AB'ye yönelik Türk dezenformasyon şüphelerini belgelemeye ve bulgularını AP'ye bildirmeye çağırır;

AB-Türkiye ilişkilerinde ileriye giden yol

75. Tüm AB kurumları ve Üye Devletler arasında, AB'nin Türkiye ile ilişkilerinin durumunu ciddi şekilde gözden geçirmenin ve orta ve uzun vadede kapsamlı, bütüncül ve tutarlı bir strateji geliştirmenin zamanının geldiğine inanır; Türkiye'yi, AB ile bir kez daha ortak bir zeminde ve ortak bir anlayışta buluşmak, iyi komşuluk ilişkileri konusunda diyalogu ve işbirliğini sürdürmek ve Türkiye'de reform sürecini özellikle temel haklar odağında yeniden başlatmak üzere, Türkiye ile AB arasında zıtlık yaşanan dış politika konuları da dâhil, yapıcı ve iyi niyetli diyaloga girmeye davet eder; AB'nin Türkiye ile olası tüm diyalog, ortak anlayış ve yakınlaşmaları sürdürmeye devam etmesi gerektiğine inanır, ancak bunun mümkün olmadığı takdirde ve yenilenen tek taraflı eylemlerin veya uluslararası hukuku ihlal eden provokasyonların olması durumunda, AB'nin, son çare olarak hedefli yaptırımlar da dahil, Türk halkı, Türkiye'deki sivil toplum veya mülteciler üzerinde olumsuz bir etkisi olmaması gereken tüm araçları ve seçenekleri kullanması gerektiğini yineler;
76. AB'nin Türkiye'yi mevcut hükümetinin politikalarıyla karıştırmaması gerektiğine inanır ve bu nedenle, AB'nin demokratik değer ve ilkeleri, insan haklarını ve hukukun üstünlüğünü korumak ve teşvik etmek amacıyla Türk toplumunun genelinin güçlü Avrupa yanlısı yönelimini ve Avrupa kimliğini dikkate alarak, Türkiye'nin sivil toplumunu desteklemeye kararlı olması gerektiğinin altını çizer; bu itibarla, başta Konsey olmak üzere tüm AB kurumlarını, insan hakları boyutunu ve Türkiye'de temel özgürlükler ve hukukun üstünlüğüne ilişkin durumu, ülkeye yönelik eylemlerinin merkezine yerleştirmeye çağırır; AB-Türkiye siyasi, ekonomik ve ticari ilişkilerinin durumuna ilişkin ortak tebliği (JOIN(2021)0008) mevcut durumun kısa bir özeti olarak dikkate alır; Türkiye'de demokrasinin, hukukun üstünlüğünün ve temel hakların gerilemesinin Mart 2021 tarihli AB Konseyi kararlarında yeterince ele alınmamasından üzüntü duyar; hukukun üstünlüğü ve insan hakları boyutunun, Türkiye'ye yönelik politikamızın değerlendirilmesinin merkezinde olması gerektiğinin altını çizer; bu nedenle Komisyon ile Konseyi, AB-Türkiye ilişkilerinde sonraki olası adımları tasarlarken insan hakları ve hukukun üstünlüğü boyutunu kilit kriterlerden biri olarak

belirlemeye çağırır; bunun, Türkiye’de son dönemde temel özgürlüklerde gözlemlenen gerilemeyi tersine çevirmeye yardımcı olabileceğini ve Türk toplumunun Avrupa ve demokrasi yanlısı büyük kesimine cesaretlendirici bir mesaj gönderebileceğini vurgular;

77. Hem AB’nin hem de Türkiye’nin, ilişkilerinde yapıcı ve saygılı bir tutum geliştirmenin gerekli ve hayati olduğunun ve iletişimin ve diyalogun her düzeyde geliştirilmesinin; daha fazla yapıcı gelişme, insanların yaşamlarının sürekli iyileştirilmesi ve barışın sürdürülmesi için sağlam ve kalıcı bir temel oluşturabilecek olan AB ile Türkiye arasındaki karşılıklı güven ilişkisinin yeniden tesis edilmesindeki kilit rolünün farkında olduğu görüşündedir; belediyeler arasında, Bölgeler Komitesi’nin ilgili çalışmalarını desteklemek de dahil olmak üzere ve akademi, kültür ve gazetecilik alanlarında diğer iletişim kanallarının güçlendirilmesi gerektiği düşüncesindedir; tüm AB kurumlarına ve Üye Devletlerine bu konuda ortak çaba ve somut adımlarda bulunmak üzere çağrıda bulunur ve Komisyonu, AB-Türkiye ilişkileri konulu bir sonraki raporunda bu çabalara ilişkin bildirimde bulunmaya çağırır; AB-Türkiye Karma Parlamento Komisyonu’nun (KPK) 78’inci ve son toplantısını 19 ve 20 Aralık 2018 tarihlerinde gerçekleştirdiğini kaydeder; AB-Türkiye KPK’nın bu gerekçesiz durağanlık dönemini üzüntüyle karşılar ve bu nedenle, tartışma ve gerilimi azaltmak için önemli bir çerçeve olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi AP arasında AB-Türkiye KPK kapsamındaki görüşmelerin hızlı şekilde yeniden başlatılması yönündeki umudunu dile getirir;

78. Gerçek anlamda bir gerilimi azaltma sürecinin ardından, ilişkilerin mevcut çerçevesini gözden geçirmek veya AB-Türkiye ilişkileri için yeni, daha etkili modeller keşfetmek amacıyla bir AB-Türkiye liderler toplantısı çağrısında bulunur;

79. İlişkilerin genel durumunu iyileştirmek için gerekli bir adım olarak, her iki tarafın da saygılı bir dil kullanması, mevcut önyargı ve yanlış anlamalarla mücadele etmek üzere çaba göstermesi ve karşılıklı olarak kötüleşen algıları tersine çevirerek ilgili kamuoyları nezdinde diğer tarafın daha nesnel ve eksiksiz bir şekilde değerlendirilmesine izin vermesi gerektiği görüşündedir; bu doğrultuda, Komisyona, Türk toplumuna yönelik AB konusunda farkındalık yaratmayı, politikaları hakkında objektif bilgi sağlamayı ve Türk vatandaşlarının AB algısının onarılmasını amaçlayan bir iletişim politikası başlatması çağrısında bulunur; kavgacı ve saldırgan bir söylemin sadece her iki taraftaki aşırı pozisyonları güçlendirdiğini ve salt çatışmacı bir yaklaşımın, Türkiye ile AB’yi birbirinden ayırmayı amaçlayanların elini güçlendirdiğini vurgular;

80. Başkanını, bu ilke kararının; AB Konseyi Başkanı, Konsey, Komisyon, Komisyon Başkan Yardımcısı/Birlik Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi, Üye Devletlerin hükümetleri ve parlamentoları ile Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, Hükümeti ve Parlamentosuna bildirilmesi için görevlendirir ve Komisyon ile Avrupa Dış İlişkiler Servisi’nden, Komisyonun 2020 Türkiye Raporu’nu ve bu ilke kararını Türkçeye çevirmelerini ve bir kopyasını Parlamentaoya göndermelerini rica eder.

-
- ⁱ Çevirmen tarafından yapılan değişiklik
ⁱⁱ Çevirmen tarafından eklenen açıklama
ⁱⁱⁱ Çevirmen tarafından eklenen açıklama
^{iv} Çevirmen tarafından eklenen açıklama